

Stichting Vogelringstation Meijndel

jaарverslag 2012

Vincent van der Spek
Maarten Verrips
Rinse van der Vliet
& Wijnand Bleumink

Foto voorblad: *Goudplevier, eerste kalenderjaar, Meijndel, Wassenaar, 27 augustus 2012: de eerste geringde Goudplevier in Meijndel in de 85 jarige ringgeschiedenis van het gebied* (© Vincent van der Spek).

Samengesteld door:

Vincent van der Spek (teksten; eindredactie)

Maarten Verrips (teksten CES en Nachtegalen; redactie)

Rinse van der Vliet (redactie)

Wijnand Bleumink (gegevens terugmeldingen)

Stichting Vogelringstation Meijndel

De Stichting houdt zich bezig met de studie van in het wild levende vogels door middel van ringonderzoek in het duingebied Meijndel (Den Haag/Wassenaar).

Secretariaat:

Acaciastraat 212

2565 KJ Den Haag

t: 06 - 41 00 98 89

m: v.vanderspek@gmail.com

Actuele ringresultaten van VRS Meijndel zijn te vinden op www.trektellen.nl

Giro: 1531203 t.n.v. Penningmeester Stichting Vogelringstation Meijndel te Den Haag

© maart 2013

Inhoudsopgave

Inleiding	5
Hoofdstuk 1 Algemene informatie	6
1.1 Geschiedenis van de ringstations in Meijendel	6
1.2 Medewerkers in 2012	6
1.3 Vergunningverlening	6
1.4 Publicaties in 2012	6
1.5 Excursies en bezoek	6
1.6 Groot onderhoud	7
1.7 Dankwoord	7
Hoofdstuk 2 Methoden en resultaten	8
2.1 Methoden en onderzoeken	8
2.2 Het weer in 2012	8
2.3 Inleiding resultaten	9
2.4 Wintervangsten in februari	11
2.5 Constant Effort Sites (CES): broedseizoen 2012	13
2.6 Nachtegalenproject	17
2.7 Dispersie en najaarstrek	18
2.8 Tjiftjaffenonderzoek	24
2.9 Vangsten buiten Meijendel	24
Hoofdstuk 3 Terugmeldingen	27
3.1 Eigen terugvangsten	27
3.2 Elders geringd, in Meijendel teruggevangen	28
3.3 In Meijendel geringd, elders teruggemeld	30
Hoofdstuk 4 Totaallijst 2012	31
Hoofdstuk 5 Waarnemingen in en rondom de ringbaan	34
5.1 Vogelwaarnemingen	34
5.2 Overige waarnemingen	36
Hoofdstuk 6 Artikelen	37
6.1 Genetische identiteit van grijze tjiftjaffen gevangen in Nederland in de najaren van 2009-2011	37
6.2 The one that got away	39
6.3 The one that didn't get away: Struikrietzanger	40
6.4 Mascotte	46
Bronnen	47
Fotoverantwoording	47
Bijlage: Onderhoudsplan vinkenbaan Sparregat	

Samenvatting

In duingebied Meijndel (Wassenaar, Zuid-Holland) is in 2012 op 86 dagen geringd, waarbij dezelfde onderzoeken werden gedaan als in voorgaande jaren. Het jaar kan als succesvol de boeken in: het aantal van 5.994 in Meijndel geringde vogels en 564 terugvangsten werd dit millennium alleen in 2008 overtroffen. Met 78 soorten en twee ondersoorten was de diversiteit hoog. Broedvogelonderzoek CES was wat betreft aantallen gevangen vogels sinds de start nooit eerder zó goed en kwantitatief beleefden we de beste juli- en augustusmaand ooit. Voor dertien soorten was 2012 het beste jaar van het millennium en er werden liefst vijf soorten en twee ondersoorten gevangen die sinds de start van de ringactiviteiten in 1927 nooit in Meijndel geringd waren. Daarnaast was er ook nog een nieuwe ringsoort sinds de herstart van de stichting in 2000. In dit kalenderjaar werd de 50.000^e vogel van het millennium geringd.

Tijdens de andere activiteiten van VRS Meijndel in de Duivenvoordse Polder, in de Westeinderpolder en in Den Haag en Leiden werden nog 26 vogels van zes soorten geringd: geen van deze soorten werd dit jaar ook in Meijndel gevangen.

Ondanks de successen dringt zich voor 2012 toch ook de vraag “*wat als?*” op. In de tweede en derde decade van september en in de eerste decade van oktober was het weer aanhoudend zó slecht, dat er weinig geringd kon worden: normaliter een periode waarin juist veel vogels gevangen worden. Een markant moment in het jaar was dat in februari in samenwerking met Dunea flink gesnoeid en vooral gezaagd is op ons vangterrein. Daarbij werd veel hoogte uit de verbossende omgeving gehaald. Zo is de populierenrij die ons het uitzicht op aanligende vogels belemmert, deels verwijderd.

inleiding

In dit jaarverslag worden de inspanningen en resultaten van Stichting Vogelringstation Meijndel, Wassenaar (ZH) uit het jaar 2012 gepresenteerd.

Het rapport volgt een inmiddels vertrouwde opbouw. Na de inleidende pagina's worden de resultaten van de verschillende projecten behandeld. Dat zijn achtereenvolgens:

- broedvogelonderzoek CES;
- dispersie van nachtegalen;
- dispersie/najaarstrek
- een onderzoek naar ondersoorten van Tjiftjaffen
- vangsten buiten Meijndel.

Na deze resultaten volgt de lijst met terugmeldingen die het afgelopen jaar werd ontvangen, met de eigen interessante terugmeldingen, de ringen van elders die in Meijndel werden gecontroleerd en de Meijndelse ringen die elders werden afgelezen. Daarna volgt de totaalijst van alle nieuw geringde vogels in 2012. Ook is er aandacht voor losse waarnemingen van vogels en andere opvallende fauna en flora op en rondom de ringbaan. In het laatste gedeelte is er ruimte voor enkele artikelen.

Afbeelding 1. Tureluur, adult zomerkleed, Meijndel, Wassenaar, 15 juli 2012.

1. Algemene informatie

1.1 Geschiedenis van de ringstations in Meijndel

Het ringen in Meijndel, Wassenaar (Zuid-Holland) startte in 1927 met de oprichting van Ringstation Wassenaar: het eerste ringstation in Nederland. Tijdens de Tweede Wereldoorlog werden de ringactiviteiten vanaf 1942 noodgedwongen gestaakt. Door de bouw van de Atlantikwal verdween de ringbaan geheel; opbouw was na de oorlog op deze plek ook niet meer mogelijk. In de periode 1955-1962 was wat het huidige Centrum voor Vogeltrek en – demografie is (“Het Vogeltrekstation”) – destijds gevestigd in Leiden – actief op de huidige ringplek: ca. 700 meter noordelijker en 100 meter westelijker ten opzichte van de oude plek. In 1963 werd, na het verhuizen van het Vogeltrekstation (VT) naar Arnhem, Stichting Vogelringstation Meijndel opgericht. De vangmiddelen werden door het VT aan de kersverse stichting geschonken. Medio jaren '90 waren de activiteiten nog maar minimaal. Binnen de gebieden van beheerder Duinwaterbedrijf Zuid-Holland (thans Dunea) werd eveneens door kleine clubs geringd aan de Wassenaarse Slag (VRS De Beer) en op Solleveld (VRS Van Engelen). Om de voorgang te bewaken besloot de beheerder alle activiteiten te centreren op de huidige vangplek. Zo maakte de stichting in 2000 een herstart. De huidige activiteiten zijn daarvan het gevolg.

1.2 Medewerkers in 2012

In 2012 bestond de ringgroep uit de ringvergunninghouders Wijnand Bleumink, Morrison Pot (per oktober) Vincent van der Spek, Maarten Verrips en Rinse van der Vliet (per september) en de medewerkers Cockie Boelen, Laurens Buisman, Kasper Hendriks, Peter Lina en Ben Wielstra. Het dagelijks bestuur bestond uit Wijnand Bleumink (voorzitter), Laurens Buisman (penningmeester) en Vincent van der Spek (secretaris). Rinse van der Vliet neemt de taak van penningmeester per 2013 over.

1.3 Vergunningverlening

De benodigde ringvergunningen worden op voorspraak van het Centrum voor Vogeltrek en – demografie (“Het Vogeltrekstation”) te Wageningen afgegeven door het Ministerie van Economische Zaken, Landbouw & Innovatie. De benodigde terreinvergunningen worden verstrekt door terreinbeheerders Dunea (Meijndel) en Staatsbosbeheer (Duivenvoordse Polder; Westeinde).

1.4 Publicaties in 2012

In 2012 verscheen het jaarverslag van 2011 (van der Spek, Bleumink & Verrips, 2012).

In Dutch Birding 34:6 verscheen *Genetic identity of grey chiffchaffs trapped in the Netherlands in autumn 2009-11* van Peter de Knijff, Vincent van der Spek en Johannes Fischer. Dit onderzoek naar herkenning van taxa van Tjiftjaffen is in vier provincies uitgevoerd, maar werd in Meijndel gestart. De samenvatting van het artikel is in hoofdstuk 6 opgenomen.

Naar aanleiding van de vangst van een Struikrietzanger verscheen op de website van Dutch Birding (www.dutchbirding.nl) een stukje over de herkenning van deze soort, dat tot het eind van het jaar liefst 9.200 maal bekeken werd. Het stuk is integraal in dit jaarverslag geplaatst bij de artikelen. Ook werd het stuk vertaald voor een Franse site: http://www.ornithomedia.com/pratique/identif/ident_art110_1.htm.

Niet van VRS Meijndel maar wel van één van de medewerkers én met als onderwerp ringactiviteiten in hetzelfde Natura 2000-gebied (Meijndel & Berkheide) is de terugblik op de activiteiten van VRS De Beer (Wassenaarse Slag) dat in De Duinstag verscheen (Verrips, 2012).

1.5 Excursies en bezoek

Op 13 september waren er ambtenaren van de gemeente Rijswijk op bezoek. Dunea organiseerde op 29 september een publieksexkursie en de Haagse Vogelbescherming bracht op 21 oktober een bezoek aan de ringbaan. Daarnaast ontvingen wij diverse losse bezoekers. Iedere drie jaar volgen ringers een certificeringsochtend om hun ringvergunning te verlengen. Op 29 september zou VRS Meijndel gastheer zijn voor zo'n ochtend. Die werd vanwege slecht weer verplaatst naar 6 oktober. Toen ook het weer op die dag nog bar en boos was, werd de ochtend helaas geheel afgelast. Leo Heemskerk (VRS Castricum) legde op 8 september zijn ringexamen af bij VRS Meijndel.

1.6 Groot onderhoud

Naast de periodieke klusdagen in februari en juni is in overleg met en goeddeels door Dunea in februari groot onderhoud uitgevoerd. De ringbaan is in de loop der jaren stevig verbost. Dat is op meerdere vlakken onwenselijk: cultuurhistorisch gezien horen vinkenbanen niet in bos te liggen, maar in open duin; de vangsten liepen terug en de beheerder probeert in het duin al onnatuurlijke verbossing (veroorzaakt door met name stikstofdepositie, gebrekkige verstuiving en de terugval in de konijnenstand) tegen te gaan. Hierop heeft het VRS een plan ingediend bij Dunea. Zie bijlage 1 aan het eind van dit jaarverslag. Dit plan is gedeeltelijk uitgevoerd, waarvoor wij de beheerder zeer dankbaar zijn. Een deel van de populierenrij die ons uitzicht ontnam is verdwenen, er zijn enkele andere bomen geveld en er zijn diverse grote struiken die boven de nethoogte uitstaken handmatig omgezaagd. Wij hopen dat het in de toekomst mogelijk is het hele plan uit te voeren. Een ijverig damhert zorgde voor veel ellende met een vervelende nasleep. Uiteindelijk moesten daardoor twee nieuwe slagnetten geïnstalleerd worden.

1.7 Dankwoord

Wij zijn dank verschuldigd aan beheerder Dunea voor het afgeven van de terreinvergunningen en de financiële bijdrage; met name dank aan Hans Lucas, Arend de Looff en Caroline Montanus. Arend en Harry van Deursen, René van Spronssen en Wilco Knetsch worden tevens bedankt voor hun inzet bij en toestemming voor de grote opknopbeurt van de ringbaan. Staatsbosbeheer, met name Peter van Osch en Rutger Zeijpveld, danken wij voor de terreinvergunningen en voor de beheeraanpassing in de Duivenvoordse Polder. Adri Remeus wordt bedankt voor zowel de samenwerking in de Duivenvoordse Polder als voor zijn rol als voorzitter van VWG Meijendel; Oscar Verhoeven heeft veel tijd en moeite gestoken in het goed laten draaien van onze database: we kunnen hem daarvoor niet dankbaar genoeg zijn. Joost Valkenburg en Vincent de Niet hebben geweldig werk verricht bij het repareren van onze geluidsinstallaties. Dat zullen we niet lichtelijk vergeten! Peter de Knijff wordt bedankt voor zijn inspanningen bij het analyseren van veermateriaal. Het bestuur van de Haagse Vogelbescherming zijn wij zeer erkentelijk voor de geboden financiële steun en de webdevelopers van Two Kings, met name Bob den Otter, zijn wij dankbaar voor de schenking van hardware waarmee wij onze gegevensinvoer realiseren. Met diverse andere ringers, met name van VRS Van Lennep, VRS Amsterdamse Waterleidingduinen, VRS Castricum en de Ooijse Graaf werd veel informatie uitgewisseld. Een speciaal woord van dank ten slotte is op zijn plaats voor Cockie Boelen, Laurens Buisman en Ben Wielstra, die na jarenlange inspanning binnen de groep hebben besloten om een stapje terug te doen. Bedankt voor alles!

Afbeelding 3. Russische Stormmeeuw, adult mannetje, Meijendel, Wassenaar, 5 februari 2012: dit taxon werd nooit eerder in Meijendel geringd.

2. methoden en resultaten

2.1 Methoden: inspanning en onderzoeken

Onderzoeken

In Meijndel zijn vier projecten gedraaid: het gestandaardiseerde broedvogelonderzoek Constant Effort Sites (CES); het vangen van uitzwervende, jonge Nachtegalen; de najaarstrek/dispersie van overige vogels (incl. wintervangsten) en een onderzoek naar tjiftjaffen. In 2010 werd vanuit Meijndel samen met DNA-deskundige Peter de Knijff (LUMC) een onderzoek naar het voorkomen van Tjiftjaffentaxa opgezet (zie hoofdstuk 6). Ook andere ringstations (VRS Castricum, VRS Van Lennep, VRG Grauwe Gans en VRS Schiermonnikoog) zijn daarbij aangesloten. In de komende jaren wordt dit onderzoek voortgezet. In Meijndel wordt gebruik gemaakt van geluid (niet tijdens CES), twee slagnetten (niet tijdens de CES) en (maximaal) 163 meter mistnet. Buiten Meijndel zijn onder de vlag van de stichting enkele dakbroedende meeuwenpullen geringd in Leiden en Den Haag, enkele weidevogelpullen in Westeinde, Leidschendam en Bokjes in het kader van Retrapping Adults for Survival (RAS) in de Duivenvoordse Polder, Wassenaar. De methodiek staat in het desbetreffende hoofdstuk beschreven. De vangsten buiten Meijndel worden kort apart behandeld, maar komen niet terug in de jaartotalen, de tabellen enz.

Inspanning

In 2012 is in Meijndel op 86 dagen kortere of langere tijd geringd (tabel 1). Daarmee was er in 2012 in vergelijking met voorgaande jaren sprake van een vrij hoog aantal vangdagen.

Tabel 1. Aantal ringdagen per maand in 2012

jan	febr	mrt	apr	mei	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec	tot
-	7	-	2	3	3	13	16	16	18	8	0	86

rood= ringen door de beheerder niet toegestaan

blauw= alleen CES toegestaan

zwart= maanden waarin vrijwel zonder beperkingen geringd kan worden

2.2 Het weer in 2012

Afbeelding 2. 28 Meerkoeten en een Dodaars in een wak in de waterwinplas naast de ringbaan tijdens streng winterweer, Meijndel, 2 februari 2012.

Met overheersende, vaak stevige westelijke winden was januari overwegend zacht. Dat leverde Nederland veel zeevogels op, maar geschikt weer om te ringen was het niet. Eind januari veranderde dat: de wind draaide naar noordoost en tot 12 februari viel een flinke koude in. In de nacht van 3 op 4 februari werd in Nederland de laagste temperatuur in 27 jaar gemeten. Op 3 februari viel er in twee uur tijd een stevig pak sneeuw. Door de temperaturen bleef dit ruim een week liggen. Dit alles zorgde voor spectaculaire vorst- en sneeuwtrek. Medio februari was het even plotseling weer gedaan met het winterweer. Maart was droog en zonnig, met aan het eind van de maand zelfs temperaturen boven de 20 graden. Tot half april viel zeer weinig neerslag, waardoor een flink neerslagtekort ontstond. Tussen half april en eind mei overheersten westelijke stromingen, met af en toe regenachtige dagen. De temperatuur schommelde flink. 30 april, de eerste CES-dag, was een uitzondering met prachtig voorjaarsweer, maar bijvoorbeeld op de vierde CES-dag, op 13 mei, was er grondvorst. Juni en juli waren zeer wisselvallig. Westelijke stromingen overheersten wederom en namen diverse keren toe tot stormkracht. Dat ging vaak gepaard met relatief lage temperaturen en, vaak veel, regen. Uiteindelijk resulteerde het in de koudste zomer sinds 1987. Het viel niet altijd mee om een gunstige CES-dag te plannen! Alleen eind juni en begin juli waren er een paar rustige, warme dagen: prompt ook goede ringdagen. Na bijna twee weken met veel regen waarop vangen vrijwel onmogelijk was, klaarde het in de laatste decade van juli wat op, al bleef de wind in de westelijke hoek hangen. In de eerste helft van augustus barstte eindelijk de zomer los, met veel zon, warme dagen en zowaar een periode met oostenwind. De tweede helft van de maand was wisselvalliger, met storm en regen, maar ook met rustiger dagen. September startte goed. De wind kwam uit zee, maar het was wel rustig weer. Na 9 september sloeg dit drastisch om en de rest van de maand was er eigenlijk maar één dag sprake van gunstige omstandigheden. Er werd dan ook weinig geringd. Het was zelfs zo bar dat de geplande certificeringsochtend liefst tweemaal afgelast werd. Pas op 7 oktober was het weer eindelijk eens zo goed dat de netten uitgeschoven konden worden. De wind stuitte deze maand alle kanten op. Tot eind oktober was het niet aaneengesloten, maar wel regelmatig goed ringweer. Tussen mooie dagen door was er ook veel neerslag: oktober 2012 ging de boeken in als de natste in de geschiedenis (bron: weeronline.nl). Vanaf eind oktober was weer sprake van harde wind met veel neerslag en dat hield tot in november aan. Hoewel het weer nooit optimaal was, waren er tot half november nog wel een paar aardige dagen. Tijdens een dag met sneeuw op 8 december kon niet geringd worden, omdat de actieve wintervangers zich op Schiphol bevonden. De rest van december was warm en regenachtig. De baan bleef dan ook onbezet.

2.3 Inleiding resultaten

In Meijndel werden 5.994 exemplaren van 78 soorten geringd. Daarnaast waren er 546 terugvangsten. Daarmee was 2012 kwantitatief een goed jaar: alleen 2008 was met 7.807 exemplaren en 386 terugvangsten beter. Buiten de ringbaan in Meijndel werden onder de vlag van de stichting daarnaast nog eens 26 vogels van zes soorten geringd. Geen van deze soorten werd ook in Meijndel gevangen. In dit verslag gaat het in de tekst en de tabellen in principe om vogels geringd in Meijndel.

Liefst zes nieuwe soorten (plus twee nieuwe ondersoorten) sinds de herstart in 2000 droegen mede bij aan de vrij hoge diversiteit. Zoals in de meeste jaren ontbraken ook enkele soorten die normaliter zelden gemist worden. Werd in 2011 voor het eerst in tien jaar geen enkele Bonte Vliegenvanger geringd, dit jaar werd dat slechte voorbeeld herhaald. In de meeste jaren worden wel uilen geringd, maar Ransuil lijkt steeds zeldzamer te worden. De soort ontbrak voor het derde jaar op rij, daar waar het voorheen bijna een jaarlijkse gast was. Ook opvallend: er werd niet één Waterhoen gevangen. Dat was sinds 2003 niet meer voorgekomen. Enkele relatief vaak gevangen soorten op ringbanen elders langs de kust ontbreken overigens nog altijd op onze lijst. Met name Bontbekplevier en Grauwe Vliegenvanger springen in het oog.

Het jaar begon goed, met vorstvangsten in februari. De CES in het voorjaar was vervolgens veruit de beste sinds de start van het project in Meijndel (1996) en de maand juli was met 819 nieuw geringde vogels kwantitatief het beste dit millennium. En werden in 2011 voor het eerst in de maand augustus meer dan duizend vogels gevangen, in 2012 deden we dat dunnetjes over: ruim 1.300 vogels werden geringd. De aan riet gebonden zangvogels deden het daarbij uitstekend. De meeste nachten waarin we actief waren, leverden interessante vangsten op. Met de vangst van een Struikrietzanger werd voor het eerst sinds 2010 weer een soort gevangen die ingediend moet worden bij dwaalgastencommissie CDNA. Er waren slechts twee smetjes op de zomer: de Witgatjes werkten opvallend slechter mee dan in de voorgaande twee jaren en de nachtegalenvangst was abominabel slecht. Voor het eerst sinds 2009 waren er later in het najaar weer enkele invasies te bespeuren. Met name Koolmees was goed vertegenwoordigd.

Van de zes meest gevangen soorten in Meijendel (van der Spek, Verrips & van der Vliet, 2011) deed alleen de Graspieper, de voormalige nummer 4, het slecht. In één jaar tijd zakt de soort daarmee naar de zesde plaats (tabel 2). Koolmees passeert de Pimpelmees en staat dankzij de invasie nu op de vijfde stek. Grote Barmsijs valt vanwege het uitblijven van invasies sinds 2008 buiten de top tien, een plek die, ondanks een mager jaar, door Veldleeuwerik wordt opgevuld. In totaal zijn in Meijendel sinds 2000 130 soorten geringd. Het aandeel van de tien meest gevangen vogels is ruim twee derde van het totaal aantal vangsten, de overige 120 soorten zorgen daarmee samen dus slechts voor een derde van alle vangsten. In 2012 werd de 50.000^e vogel van het millennium geringd.

Tabel 2. De tien meest geringde vogelsoorten in Meijendel 2000-2012

soort	aantal	% totaal
Zwartkop	10057	18%
Kleine Karekiet	5885	11%
Roodborst	4086	7%
Koolmees	3126	6%
Pimpelmees	2905	5%
Graspieper	2655	5%
Tjiftjaf	2424	4%
Merel	2148	4%
Veldleeuwerik	2067	4%
Goudhaantje	2001	4%
totaal	37354	68%

Terugmeldingen

Veruit de meeste door ons teruggevangen vogels betreft aflezingen van door onszelf geringde vogels (>90%). Er waren diverse interessante buitenlandse terugmeldingen, zoals onze eerste Finse ring bij een Stormmeeuw, op 10 februari. Opvallend is dat een door ons op deze dag geringde Stormmeeuw vervolgens in juni in Finland dood gevonden werd. Een Duitse (Helgoland) ring, bij een Kleine Karekiet, was eveneens een primeur en een Bosrietzanger met Belgische ring was onze eerste buitenlandse terugvangst van deze soort. Daarnaast betekende een Grasmus met een Deense ring onze tweede terugvangst uit dat land. Ook waren er twee Koolmezen met metaal uit Litouwen. De leukste binnenlandse 'vreemde' terugmelding was wel die van een Boomkruiper: bepaald geen alledaagse kost bij deze standvogel. Van veel van de bovenstaande terugmeldingen zijn de details nog niet binnen. Zie ook hoofdstuk 3 met alle in 2012 ontvangen terugmeldingen.

Jaarrecords

In totaal boekten, sinds de herstart van het VRS in 2000, liefst 13 soorten een jaarrecord wat betreft het aantal nieuwe vangsten: Porseleinhoen (13; was 10 in 2008), Bonte Strandloper (7; was 1 in 2010), Oeverloper (3; was 2 in 2011), Stormmeeuw (incl. Russische Stormmeeuw 50 nieuwe en 2 'vreemde' terugvangsten; was 34 plus 1 vreemde terugvangst in 2010), Groene Specht (2; was 1 in meerdere jaren), Heggenmus (102; was 81 in 2009), Tuinfluiter (186; was 136 in 2002), Sprinkhaanzanger (175 + 2 vreemde terugvangsten; was 114 in 2005), Kleine Karekiet (984; was 642 in 2011); Bosrietzanger (38 + 1 vreemde terugvangst; was 37 in meerdere jaren), Glanskop (11; was 5 in meerdere jaren), Koolmees (712; was 599 in 2005), Boomkruiper (51 + 1 vreemde terugvangst; was 29 in 2008).

Nieuwe soorten

Er werden vijf nieuwe soorten gevangen (sinds 1927 nooit eerder in Meijendel geringd). In chronologische volgorde zijn dat: Grote Mantelmeeuw, Blauwe Reiger, Bosruiter, Struikrietzanger en Goudplevier. Daarnaast werden 9 Stormmeeuwen gevangen met maten van Russische Stormmeeuw en een Tapuit met de vleugelmaat van een Groenlandse: twee nieuwe ondersoorten. De vangst van een Sneeuwgorz was de eerste sinds 1978.

2.4 Wintervangsten in februari

In februari werd tijdens vorst en sneeuw zeven keer geringd. Hoewel geen grote aantallen werden gevangen – met name de Veldleeuwerikenvangst viel met 53 nieuw geringde vogels en twee vreemde terugvangsten tegen – was de kwaliteit uitstekend. Op 1 en 2 februari, met vorst maar zonder sneeuw, werden achtereenvolgens zes (dagrecord) en één **Bonte Strandloper** gevangen. Twee vogels vertoonden hand- en armpenrui.

Afbeelding 4. Bonte Strandloper, tweedejaars, Meijendel, 2 februari 2012.

Op zowel 2 als 3 februari werd een **Wulp** geringd en op de 4e werd een van de drie aanwezige **Waterpiepers** gevangen. Deze dag werd tevens de eerste **Stormmeeuw** van de periode geringd. Na deze dag werd tijdens vier gerichte pogingen een recordaantal van 52 exemplaren gevangen. Negen van deze vogels hadden een vleugelmaat die volgens vijf bronnen gecombineerd (o.a. Olsen & Larsson, 2004) past op **Russische Stormmeeuw** ssp. *heinei* (en niet meer op nominaat *canus*; daarmee waren de maten volgens de huidige kennis diagnostisch voor *heinei*). Sommige van deze vogels hadden ook andere maten (tarsus; snavelengte) die niet meer op *canus* paste, maar wel op *heinei*. De vogels die gefotografeerd werden hadden een solide zwarte band op de vijfde handpen: die is slechts zelden aanwezig in *canus* en mogelijk (vrijwel) altijd in *heinei* (Chris Gibbons in litt).

Er waren twee terugvangsten van Stormmeeuwen. Er was een vogel met een *Stockholmring* op 5 februari, maar het exemplaar op 10 februari spande de kroon op de terugvangsten: links was de vogel door Frank Majoor gekleurringd met *wit-E9PA*, rechts droeg de vogel *Helskinki*-metaal. In één klap sloegen we daarmee zowel de tweede kleurring (de eerste was in december 2010 – ook van een Stormmeeuw van Frank) als onze eerste Fin ooit. De vogel bleek op 7 juli 2008 als adult geringd in zuidelijk Finland, op een afstand van 1.581 km van Meijendel. De kleurring werd op 6 januari 2009 in Zoetermeer toegevoegd. Nadien is de vogel alleen in juli 2009 in de Finse kolonie afgelezen. Een door ons op 10 februari geringde vogel – dus op dezelfde dag als de terugvangst van de Finse ring - werd in juni in Finland dood gevonden. Het meeuwenvangen leverde nog een snelle terugmelding op: een op 5 februari door ons gevangen vogel werd op 14 maart dood gevonden op een akker bij Soest.

Tijdens het 'meeuwen' werd niet alleen een **Kokmeeuw** geringd, maar ook de eerste **Grote Mantelmeeuw** en **Blauwe Reiger** uit de Meijendelse ringgeschiedenis. In de categorie 'bijna raak' zijn Bergeend en Rosse Grutto naast het slagnet het vermelden waard.

Afbeelding 5. *Bauwe Reiger* bij het loslaten, tweede kalenderjaar, Meijndel, Wassenaar, 5 februari 2012: verrassend genoeg de eerste geringde *Blauwe Reiger* in Meijndel sinds de start van de ringactiviteiten in 1927.

Afbeelding 6. *Grote Mantelmeeuw*, tweede kalenderjaar, Meijndel, Wassenaar, 5 februari 2012: eveneens de eerste in Meijndel in de 85 jarige ringgeschiedenis.

2.5 Constant effort sites (CES)

door Maarten Verrips

Het CES-project is een internationaal broedvogelonderzoek dat in 14 Europese landen wordt uitgevoerd. Het project richt zich op aantallen, broedsucces, plaatstrouw en overleving van broedvogels. Tussen half april en eind juli/begin augustus worden 11 à 12 vangochtenden gedraaid met een vaste mistnetopstelling en zonder gebruik van enig lokmiddelen. Hierdoor wordt vergelijking tussen CES-onderzoeklocaties en tussen onderzoeklocaties in verschillende jaren mogelijk. In 2012 werden de onderstaande resultaten geboekt.

Tabel 3. Vangsten (2012) en terugvangsten (2008-2011) tijdens de CES in 2012, naar leeftijd

soort	2012		controles uit 2011		controles uit 2010		controles uit 2009		controles uit 2008		
	leeftijd	g1	1K	g1	1K	g1	1K	g1	1K	g1	1K
Gierzwaluw		1		1							
Groene Specht											1
Heggenmus		5	4	2	1						
Nachtegaal		15	10	1				1			
Roodborst		1	6								
Gekraagde Roodstaart		1									
Zanglijster		3	2								
Merel		6	4	1							1
Tuinfluitier		5	6								
Zwartkop		17	20								1
Grasmus		23	16	1		2					1
Braamsluiper		13	14								
Sprinkhaanzanger		0	6								
Kleine Karekiet		17	10			2		1			
Fitis		14	55	1							1
Tjiftjaf		13	34								
Winterkoning		1	7								1
Koolmees		0	78								1
Pimpelmees		3	88		3						
Glanskop		1	4								
Staatmees		6	0		2						1
Boomkruiper		1	2								
Spreeuw		3	2								
Goudvink		3	0								
Vink		1	0								
Rietgors		0	2	1							
totaal		153	371	8	6	4	8	2	5	1	

G1 = groter, dus ouder dan 1 jaar oud

1K= eerste kalenderjaar, dus het jaar waarin de vogel geboren werd

Met in totaal 555 vangsten was 2012 het beste CES-seizoen in Meijendel sinds de start van het project in 2000. 184 geïdentificeerde (potentiële) broedvogels brachten 371 jongen groot: een gemiddelde van 4 jongen per broedpaar. Uiteraard is het onverantwoord om deze conclusie te trekken zonder nadere beschouwing.

Allereerst lijkt het feit dat we voor aanvang van het broedseizoen op alle vanglocaties ingrijpend gesnoeid hebben, zijn vruchten afgeworpen te hebben. Dichtgegroeide singels vangen minder efficiënt dan singels waar

de nodige ruimte voor de mistnetten is en zijn bovendien minder licht, wat van invloed kan zijn op de vestigings- en foerageermogelijkheden.

Gierzwaluw

Gierzwaluw staat voor het eerst op de CES-lijst en dat is uitzonderlijk. Gierzwaluwen broeden niet op of in de directe omgeving van onze onderzoekslocatie, maar foerageren er alleen. Het vangen van Gierzwaluwen vereist speciale technieken, die als hulpmiddel niet bij het CES-onderzoek zijn toegestaan (met name geluid). Het was dus een grote verrassing toen op 30 mei twee Gierzwaluwen in een mistnet werden aangetroffen. Dat één van de vogels een ring droeg was zo mogelijk nog verrassender. De vogel was op 5 juli 2011 door onszelf te geringd - destijds buiten de CES gevangen met een verhoogde opstelling.

Groene Specht

Groene Specht is broed- en standvogel in Meijndel, maar wordt niet jaarlijks gevangen. Het was dus een verrassing dat op 21 juli een juveniel mannetje werd aangetroffen. Een waardige afsluiter van een prachtig CES-seizoen.

Afbeelding 7. Groene Specht, juveniel, 21 juli 2012. De voor mannetjes karakteristieke rode baardstreep is al goed zichtbaar.

Heggenmus

De Heggenmus is een jaarlijkse broedvogel in ons onderzoeksterrein en behoort tot de minderheid van de soorten die er (deels) jaarrond verblijft. Deze soorten krijgen dus te maken met winterse omstandigheden zoals die zich vorig jaar in februari voordeden. Toch werden drie broedvogels uit 2011 teruggevangen. Het onderzoeksbestand ligt met vier paar op normaal niveau (2007-2012), maar het broedsucces was laag.

Nachtegaal

Plaatstrouwe broedvogels betreffen zonder uitzondering vogels die als adult zijn geringd en de jaren daarop naar dezelfde broedplaats terugkeren. Het aantal adulte Nachtegalen is nooit zo hoog geweest als in 2012. Dit wordt veroorzaakt door een ongebruikelijke en onverklaarbare piek in de vangst op 10 juni, toen zeven volwassen nachtegalen werden geringd. Omdat het onderzoek toen al in zijn zesde periode was, is het onwaarschijnlijk dat het hier allemaal plaatselijke broedvogels betrof: die hadden we (deels) dan wel eerder gevangen. Ook na deze dag werden ze niet terug gevangen. De tien geringde eerstejaars wijzen op een normaal

broedsucces. Op 10 juni was er een vangst van nog niet zelfstandige, pas uitgevlogen jongen. Deze jongen bedelden onophoudelijk en nadrukkelijk en de bedelroep kon worden opgenomen (zie <http://waarneming.nl/sound/view/14821>).

Afbeelding 8 en 9. Pas uitgevlogen, nog niet zelfstandige Nachtegaal, 10 juni 2012. Vleugel en vooral staart zijn nog onvolledig uitgegroeid, al kon deze vogel wel uitstekend vliegen.

Roodborst

Van de Roodborst werden twee adulte vogels en zes jongen geringd. Dit wijst op een goed broedseizoen.

Gekraagde Roodstaart

Deze soort broedt vrijwel ieder jaar in de directe omgeving van ons onderzoeksterrein, maar houdt zich in de broedtijd weinig op in struikgewas waarin onze netten staan. We vangen ze in de broedtijd meestal maar mondjesmaat. In 2012 werden er dan ook niet veel tijdens de CES gevangen: slechts een.

Merel

Merels zijn talrijk als broedvogel in Meijndel en worden het hele jaar door gevangen. De populatie in ons studiegebied omvatte dit jaar 4-5 paar. Twee geïdentificeerde broedvogels werden eerder als eerstejaars ter plaatse geringd. Daarbij bevindt zich een mannetje dat eind juli 2009 als juveniel werd geringd en half juli 2012 voor het eerst werd teruggevangen. Het is vanwege het ontbreken van tussentijdse terugmeldingen niet waarschijnlijk dat deze vogel al die jaren in het onderzoeksterrein zelf gebroed heeft.

Zwartkop

Veldwaarnemers merkten het in 2012: de Zwartkop was bijzonder talrijk. Op ons onderzoeksterrein, amper een hectare groot, identificeerden wij tien broedparen waarvan we per paar gemiddeld precies twee jongen vingen. De Zwartkop is één van de weinige soorten waarvan op grond van de controles van geringde broedvogels mag worden vastgesteld dat de populatie althans deels bestaat uit ter plaatse grootgebrachte of in de buurt grootgebrachte jongen. Gecontroleerde jonge vogels die later in ons terrein gaan broeden kregen hun ring veelal in augustus. Het broedseizoen van de Zwartkop is dan al ten einde en het gaat derhalve dus mogelijk om dispersie van jongen uit de nabije omgeving.

Grasmus

De tweede soort waarvan het broedbestand in 2012 piekte. De aantallen kunnen bij deze soort ook beïnvloed zijn door de snoeiwerkzaamheden. Als dat zo is moet wel worden geconcludeerd dat het broedsucces van de Grasmus in 2012 ondermaats was: nog geen twee per broedpaar. Grasmussen maken open grondnesten. Zijn deze getroffen door de vele neerslag in mei en juni?

Sprinkhaanzanger

De Sprinkhaanzanger broedde in 2012 niet in ons onderzoeksterrein: adulte vogels werden niet gevangen en er werden ook geen zingende exemplaren gehoord. De zes jonge vogels op de lijst kwamen allemaal na half juli binnen en zullen waarschijnlijk van buiten het onderzoeksterrein afkomstig zijn.

Kleine Karekiet

Het aantal gevangen kleine karekieten was normaal. Op grond daarvan komen we op tien broedparen. Het aantal gevangen eerstejaars wijst op een ongunstig broedresultaat: een half jong per paar gemiddeld.

Bosrietzanger

Deze soort ontbreekt in de CES-lijst voor 2012 en dat gebeurt niet vaak. Van eind mei tot in juli zong er een vogel op nog geen honderd meter van het onderzoeksterrein, maar die werd niet gevangen.

Fitis

Als er één soort is die meer gevangen lijkt te worden dankzij het snoeiwerk, is het wel de Fitis. Meestal hebben we één, hooguit twee broedparen, maar dit jaar waren er minimaal vier. Eén paar nestelde vlakbij een van onze vangsingels, waar we voedseltransporten waarnamen. Het broedsucces was prima. Omdat Fitissen een overdekt grondnest maken zijn ze goed bestand tegen slechte weersomstandigheden met veel neerslag tijdens de nestperiode, zoals in 2012 het geval was. Voor een soort met één legsel van 6-8 eieren is het aantal gevangen eerstejaars vogels omgerekend bijna 100 % van het mogelijke aantal. In werkelijkheid komen wellicht ook eerstejaars van buiten ons onderzoeksterrein in onze netten terecht, vooral in de loop van juli als de plaatselijke broedvogels niet meer aan hun territorium gebonden zijn. Op 10 juni was er een controle van een vogel uit 2008: minimaal vijf jaar oud is een respectabele leeftijd voor deze soort.

Afbeelding 10. *Geringde Pimpelmees, juveniel, Meijendel, Wassenaar, 26 juni 2012. 2012 kende een hoog aantal juveniele Pimpelmezen.*

Kool- en Pimpelmees

Toen wij in 2000 het Meijendelse CES-onderzoek herstartten, waarschuwde de ringcentrale: "zorg dat je eind juni voldoende mensen beschikbaar hebt, want dan word je overspoeld met jonge mezen." We moesten daarop wachten tot 2003, maar sindsdien weten we wat zij bedoelden. Het gaat hier blijkens onze gegevens niet, of maar ten dele om plaatselijk grootgebrachte jongen. Waarschijnlijk betreft het rondzwervende groepen uitgevlogen jongen, met een enkele adult ertussen. Bij de koolmees werd er in de CES- periode geen enkele adult gevangen; tussen de horden eerstejaars pimpelmezen zat slechts één volwassen vogel.

Glanskop

Hoewel heel wat minder fraai gekleurd dan de vorige twee soorten is de vangst van Glanskoppen altijd een prettige verrassing. Dit jaar werd voor het eerst een meer dan incidentele steekproef van de Glanskop

genomen. Eén adult en vijf jongen mag worden gezien als een aanwijzing voor een normaal broedresultaat voor een soort met slechts één legsel per jaar met 7-10 eieren (Glutz von Blotzheim, 1993).

Staartmees

Vier broedparen van de Staartmees werden geïdentificeerd in de eerste helft van de onderzoeksperiode, maar er werd geen enkel jong van gevangen. Staartmezen hebben de merkwaardige gewoonte hun eerste nest vanaf eind maart (in de duinen meestal vanaf half april), wanneer er nog weinig blad aan de bomen en struiken zit en er weinig dekking is, met veel lawaai en opvallend geroep te bouwen. Een groot deel van de eerste nesten wordt mede daarom gepredeerd (pers obs). Van de bouw van het tweede nest, in de loop van mei als alles goed in het blad zit, merk je vrijwel niets (pers obs). Uit dit nest vliegen de meeste jongen uit en die verschijnen, vaak in de groepen kool- en pimpelmezen, vanaf half juni. In 2012 helaas dus niet.

Goudvink

Na afwezigheid in 2010 en 2011 is de Goudvink in 2012 weer terug op de CES-lijst. Drie volwassen vogels, twee mannetjes en een vrouwtje, werden gevangen, maar jongen ontbreken op de lijst. Dat is bij de Goudvink tot onze spijt een normale gang van zaken.

Rietgors

De Rietgors is een schaarse broedvogel die zich bovendien bij ons moeilijk laat vangen. We mogen van geluk spreken dat we niet alleen een vorig jaar al geringd adult mannetje vingen, maar ook twee jongen.

2.6 Dispersie van Nachtegalen

door Maarten Verrips

Het nachtegalenproject richt zich op de timing en de omvang van dispersie van nachtegalen in het duingebied van Noord- en Zuid-Holland. Behalve in Meijendel wordt dit onderzoek ook verricht in de Amsterdamse Waterleidingduinen (Zandvoort), de Kennemerduinen (Bloemendaal) en Castricum.

De dalende trend die in Meijendel sinds 2008 is vastgesteld in gevangen aantallen, zette ook in 2012 door. De aantallen in tabel 4 spreken voor zich.

Tabel 4. Aantal gevangen Nachtegalen per dag van half juli –augustus 2012

juli									augustus					tot
15	21	22	23	24	25	26	27	29	1	4	5	8	9	
1	1	0	4	5	4	8	5	11	2	5	2	2	4	54

Vanaf 15 juli moet de dispersie merkbaar worden, maar daarvan was blijkens de tabel geen sprake. Normaal gesproken pieken de aantallen rond 23 juli, maar toen moest de dispersie nog op gang komen. De daarop volgende dagen maakten het weer en de bezetting het mogelijk elke dag nachtegalenonderzoek te doen, maar het resultaat was bedroevend. Opvallend was dat ook in Castricum en de Kennemerduinen de aantallen ver achterbleven bij wat gebruikelijk is, maar dat de AW duinen een normaal resultaat boekte (zie hiervoor www.trektellen.nl)

Zoals besproken in paragraaf 2.5 was het broedsucces van de plaatselijke nachtegalenpopulatie normaal tot goed. Toch springt hierbij één aspect in het oog, namelijk de vangst van zes adulte, ongeringde nachtegalen op 10 juni. Rond dezelfde dag vlogen blijkens terugvangsten de jongen van een nest in ons onderzoeksterrein uit. Het is verleidelijk om te denken dat de die dag gevangen adulte nachtegalen blijkbaar geen jongen meer te verzorgen hadden, anders zouden ze zich niet midden in het broedseizoen in door soortgenoten bezette territoria begeven. Zij moeten dus of niet tot broeden zijn gekomen, of hun legsel voortijdig hebben verloren. Als dit in het duingebied op grote schaal is voorgekomen kan dit de slechte resultaten van bijna alle deelnemende ringstations verklaren.

2.7 Dispersie en najaarstrek

Vanaf 1 juli werd gewerkt met geluid (mits niet conflicterend met de CES-methodiek). Na de laatste CES-beurt eind juli lag de focus volledig op de najaarstrek. De resultaten worden hieronder besproken. Soorten waarover weinig bijzonderheden te melden zijn, worden niet behandeld.

Hoenders tot spechten

Vanwege tijdgebrek en matig weer werd in het voorjaar geen enkele poging gewaagd om **Kwartels** te vangen. Dankzij betere geluiden lukte het wel om de soort voor het eerst in het najaar te ringen: op 10 augustus werden in de ochtendschemer twee mannetjes gevangen; een derde wist ontsnappen.

Afbeelding 11: Kwartel, eerstejaars mannetje, Meijendel, Wassenaar, 18 augustus 2012.

De eerste nachtvangst in juli, op de 27^e, leverde direct drie **Porseleinhoenen** op: na vele nachten met twee exemplaren een record. Twee nachten later werden er wederom drie gevangen. Het jaarrecord was vanaf dat moment in de maak (was tien, in 2008). Van 27 juli tot en met 19 augustus werden twaalf pogingen gewaagd, waarbij het liefst negen maal raak was (louter eenlingen). Daarna was het over met de pret: de teller bleef op 13 exemplaren steken.

Afbeelding 12: Porseleinhoen, eerstejaars, Meijendel, Wassenaar, 18 augustus 2012

Afbeelding 13: Porseleinhoen, Meijendel, Wassenaar, 27 juli 2012

Waterral deed het met vangsten in juli (1) en augustus (12) voor de zomermaanden aardig. Diverse keren werden ze gevangen met geluid van Porseleinhoen. Uiteindelijk waren er tot 15 november 80 vangsten, waaronder een nachtrecord van 33 exemplaren op 21 oktober. Een hoogtepunt was de juveniele **Kwartelkoning** die op 9 september werd gevangen: na een vangst in 2009 de tweede voor de ringbaan.

Afbeelding 14. *Kwartelkoning, eerste kalenderjaar, Meijndel, Wassenaar, 9 september 2012: de tweede voor de ringbaan.*

De timing van de enige **Sperwer** van het jaar, op 29 september, was goed: precies tijdens een publieksexkursie.

Tijdens de zomermaanden werkten de steltlopers slecht mee. Vaak schitterden ze door afwezigheid, of ze weigerden simpelweg te landen, terwijl het tegenovergestelde effect met het verwijderen van enkele bomen juist verwacht was. Uiteindelijk werden in 2012 een schamele twee **Witgatten** geringd. Groenpootruiter en Watersnip ontbraken geheel.

Desondanks waren er ook enkele successen, met juveniele **Oeverlopers** op 26 juli (twee) en 9 augustus, een adult zomerkleed **Tureluur** op 15 juli en een adulte **Bosruiter** op 26 juli. Die laatste betekende een langverwachte nieuwe soort voor de ringbaan. Bosruiter ontbrak niet alleen op de lijst van VRS Meijndel (sinds 1963), maar ook op de lijsten van het Vogeltrekstation (1955-1962) en Ringstation Wassenaar (1927-1942): het betrof daarmee een geheel nieuwe soort in de vijftientigjarige geschiedenis van de Meijndelse ringbanen.

Afbeelding 15. Bosruiter, adult, Meijendel, Wassenaar, 26 juli 2012: de eerste geringde Bosruiter in Meijendel in de 85 jarige ringgeschiedenis.

Ook nieuw was de **Goudplevier**. Net als Bosruiter lukte het in voorgaande jaren een paar maal bijna om er een te vangen. Op 27 augustus was het dan eindelijk raak. “*Drie jaar scheepsrecht*”, merkte een medewerker ironisch op. Ook voor Goudplevier geldt dat deze soort al sinds 1927 op de eerste Meijendelse ring wachtte.

Net als vorig jaar verliep het vangen van spechten stroef: de bij de CES-vangsten behandelde **Groene Specht** was pas de eerste specht van het jaar. Een tweede exemplaar hing op 6 november in de netten. Waarom **Grote Bonte Spechten** zo moeizaam gevangen worden in Meijendel, is een raadsel: dit jaar bleef de teller steken op twee. Een **Kleine Bonte Specht**, die vorig jaar nog ontbrak op de jaarlijst, werd op 22 oktober gevangen en op 24 en 27 augustus en 20 september (de laatste ooit) werden **Draaihalzen** geringd. Een dag later werd **IJsvogel** aan de jaarlijst toegevoegd. Een tweede exemplaar volgde op 28 oktober. Voor de tweede keer sinds 2003 werd niet één uil geringd.

Na de verrassende vangst van de twee **Gierzwaluwen** tijdens de CES werden in juli, hoewel minder intensief dan in 2011, enkele pogingen ondernomen om de soort te vangen. Dit resulteerde tussen 5 en 25 juli in vier vangsten.

Leeuweriken tot lijsters

De eerste **Boomleeuwerik** werd op 8 oktober met het slagnet geslagen, de laatste vier op 14 november. Het jaartotaal bedroeg 25. **Veldleeuweriken** waren mager vertegenwoordigd tijdens de nachtvangsten. In de piekperioden was het weer daarvoor ook niet optimaal. De beste nacht was die van 25 op 26 oktober, met 27 exemplaren. Het jaartotaal bedroeg slechts 96 exemplaren (plus twee terugvangsten van andere ringstations).

Graspieper (109) en **Grote Gele Kwikstaart** (7) deden het zeer matig. De enige **Witte Kwikstaart** van het jaar kwam op 5 september binnen en tussen 7 en 14 oktober werden vier **Oeverpiepers** geslagen. Zoals vermeld werd de enige **Waterpieper** tijdens sneeuw in februari gevangen.

Afbeelding 16. *Groenlandse Tapuit, eerstejaars, Meijendel, Wassenaar, 28 september 2012.*

De eerste vier **Huiszwaluwen** sinds 2009 werden op 21 september gevangen.

Geluid draaien in de zomermaanden heeft vooralsnog geen effect op het aantal gevangen **Blauwborsten**. Zoals altijd op onze locatie waren ze schaars, met alleen exemplaren op 29 juli en 5, 8 en 15 augustus.

Paapjes werden dit jaar op 15, 27 en 29 augustus gevangen en op 28 september werd zowaar weer eens een **Tapuit** geringd. Ondanks de ligging in de duinen is de soort vanwege het wellicht ongeschikte habitat op onze vangplek schaars: dit was pas de eerste vangst in vijf jaar. Op basis van de vleugelmaat (103 mm) was de vogel een **Groenlandse Tapuit** (Svensson, 1992). 2012 was een goed jaar voor **Gekraagde Roodstaarten**. Topdagen bleven uit, maar ze waren vooral van juli tot half augustus zeer constant vertegenwoordigd. Het jaartotaal bedroeg 26, het op een na beste ooit.

Ook **Heggenmus** vestigde een jaarrecord (102), mede dankzij het dagrecord van 16 exemplaren op 3 september.

Mogelijk vanwege de vele hoge bomen in de omgeving doen de lijsters het bij ons traditioneel veel slechter dan bij andere kuststations, maar dit jaar was het resultaat wel heel karig. Alleen **Zanglijster** deed het voor Meijendel goed, met 114 vangsten. Onze vroegste **Kramsvogel** ooit werd op 4 september gevangen. Elders in het land waren meer vroege vangsten. Het najaarstotaal lag echter op een wel zeer schamele acht. Ook Koperwiek (29) en Merel (161) presteerden zeer ondermaats.

Rietzangers tot gorzen

In 2011 werd zowel het jaar- als het dagrecord van **Kleine Karekiet** aangescherpt, met een topdag op 13 augustus (met 114 nieuwe exemplaren en twee controles) en een jaartotaal van 642 geringde vogels. Omdat beide records al negen jaar oud waren, was het verrassend dat ze dit jaar alweer (ruim!) verbeterd werden. Het dagrecord werd zelfs tweemaal overtroffen, met op 9 augustus 132 exemplaren (en drie terugvangsten) en op 17 augustus 131 exemplaren (en een terugvangst). Het jaartotaal kwam uit op liefst 984. Slecht weer in de laatste week van augustus blokkeerde de wens om de duizend te halen, al kwamen we daar met terugvangsten erbij opgeteld makkelijk aan (1044). Daarbij zaten vier in België geringde vogels, maar het meest interessant was de vogel met *Helgoland*-ring op 29 augustus: er worden niet veel Duitse ringen langs de Hollandse kust gecontroleerd. **Rietzanger** deed het voor Meijendel behoorlijk, met 38 nieuwe vangsten. Op 25 juli werd daarnaast een elders in Nederland geringde vogel gecontroleerd. Het jaarrecord **Bosrietzanger** werd eindelijk gebroken: 38 (was 37 in meerdere jaren). Leuk was dat daarnaast ook de eerste vreemde terugvangst ooit genoteerd werd: op 19 augustus werd een eerstejaars met Belgische ring gevangen. Een leuke vangst betrof een eerstejaars **Grote Karekiet** op 23 juli: de eerste sinds 2008 en de vijfde van het millennium. De adulte **Struikrietzanger** die op 11 augustus werd geringd was nog spectaculairder: niet alleen een nieuwe soort voor de ringbaan, maar zelfs het eerste geval voor Zuid-Holland. De netopstelling waar de vogel hing was verder leeg – op een Sperwergrasmus na. De vogel had geen trekvet, maar wel een (dichtgroeïende) broedvlek. Er waren in 2012 opvallend weinig zingende **Sprinkhaanzangers** in Meijendel aanwezig en tijdens de CES werd niet één adult gevangen. Tijdens de trek deed de soort het echter uitstekend: er werd met 175 vangsten zelfs een jaarrecord gevestigd. Goede dagen waren 9 (17) en 24 augustus (24 nieuwe en twee terugvangsten). Terugvangsten van andere ringplekken waren er op 14 en 19 augustus. Beide vogels waren enkele dagen daarvoor geringd door onze collega's van VRS Van Lennep, Bloemendaal.

Afbeelding 17. *Struikrietzanger, adult, Meijendel, Wassenaar, 11 augustus 2012: het eerste geval voor Zuid-Holland.*

Opvallend is dat sinds Dunea ons toestaat om vanaf 1 juli (in plaats vanaf half augustus) geluid te draaien, we ook **Snorren** vangen. Tussen 2000 en 2009 werd er slechts één geringd. In 2010 deed het zomergeluid zijn intrede en in drie jaar tijd zijn er nu vijf vangsten. Die van dit jaar hingen op 1 en 17 augustus in de netten. Op 9 augustus wist er nog eentje te ontsnappen. Hetzelfde verhaal kan worden afgestoken over de **Spotvogel**: er was één vangst in de periode 2000-2009, maar sinds 2010 zijn er zeven geringd. Deze zomer was overigens karig, met één vangst (25 juli).

Opvallend late vangsten van zomervogels waren er in 2012 niet. Zie tabel 5.

Tabel 5. Laatste vangdata zomervogels in Meijendel in 2000-2012

soort	2012	2000-2011
Nachtegaal	15 augustus	13 september 2009
Blauwborst	15 augustus	14 september 2008
Gekraagde Roodstaart	28 september	9 oktober 2007
Sprinkhaanzanger	23 september	3 oktober 2005
Rietzanger	21 september	7 oktober 2007
Bosrietzanger	29 augustus	27 september 2009
Kleine karekiet	22 oktober	27 november 2007
Braamsluiper	8 september	7 oktober 2005
Grasmus	3 september	29 september 2010
Tuinfluitier	19 oktober	16 november 2001
Fitis	28 september	14 oktober 2009

Het was een redelijk goed jaar voor **Zwartkop**. In totaal werden er 1.019 van aluminium voorzien. Tijdens de zomermaanden waren ze wat algemener dan anders en als altijd vormde de soort de bulk van de vangsten in september. De beste dag was 12 september, met 107 nieuw geringde en twee vreemde terugvangsten. Een belangrijk deel van de piek – half september – werd vanwege zeer slecht weer gemist. Al op 5 augustus werd een onvolwassen **Sperwergrasmus** gevangen. Met alle door de CDNA aanvaarde gevallen (tot en met 1992), alle ingevoerde waarnemingen op waarneming.nl en trektellen.nl (vanaf 1993) en het boek van VRS Castricum

(Levering & Keijl, 2008) waren in Nederland vroege waarnemingen bekend van 2 augustus, 4 augustus (twee) en 5 augustus (drie). Daarmee behoort deze vangst tot de zeven vroegste exemplaren ooit. De tweede van het jaar voor ons én voor Nederland volgde al op 11 augustus (diezelfde dag werd er ook eentje in Castricum geringd). De derde en laatste kende een wat meer klassieke timing: 1 september. Het jaarrecord **Tuinfluitier** uit 2002 (136) werd met 186 exemplaren eindelijk verbroken. Topdagen bleven uit, ze waren vooral erg constant aanwezig. Op 5 augustus en 5 september waren er terugvangsten van een elders in Nederland geringde vogel. Stond in het jaarverslag van 2011 nog een klaagzang over de scherpe neergaande trend in het aantal **Fitissen**, **Braamsluipers** en **Grasmussen**, in 2012 draaiden al deze soorten onverwacht een topjaar, met resp. 144, 50 en 98 nieuwe vangsten. In het relaas van vorig jaar werd een mogelijke oorzaak gezocht in de verbossing op de ringbaan, die dit jaar deels werd teruggezet (zie inleiding en bijlage 1). De komende jaren zal blijken of er inderdaad sprake is van structureel meer vangsten vanwege het onderhoud, of dat het onderhoud en het hoge aantal vangsten toevallig samenvielen. Bijzonder was de Grasmus met *Deense* ring op 3 september: niet alleen onze tweede buitenlandse Grasmus ooit, maar ook pas de tweede Deense ring voor de vangplek.

Bladkoningen werden op 23 september en 7 oktober geringd. In juli werden opvallend veel **Boomkruipers** geringd: 39. Alleen al in deze maand, waarop de soort op *iedere vangdag* vertegenwoordigd was, werd een jaarrecord gevestigd. Daarbij waren drie dagen met vijf vangsten en op 5 juli kwamen er zelfs acht binnen: een dagrecord. Uiteindelijk werden er in heel 2012 liefst 51 geringd. Zeer bijzonder was de terugvangst van een in Castricum geringde vogel op 10 oktober: de eerste 'vreemde' terugmelding voor beide ringstations. Behoudens een handjevol vangsten in 2010 waren er voor het eerst sinds 2008 weer **Zwarte Mezen**. Net als in dat jaar begon de invasie al vroeg, met de eerste vangst op 4 september. Dat er uiteindelijk niet meer dan 19 werden geringd mag – jawel – geweten worden aan het wekenlang aanhoudende slechte vangweer in september en begin oktober. De invasie van **Koolmezen** ging wél gepaard met goed weer. Na een prima zomerseizoen volgde ook een uitstekende oktobermaand. Op 19 (185 nieuw en twee vreemde terugvangsten) en 22 oktober (149 nieuw en drie eigen terugvangsten) werd het oude dagrecord (106 nieuw, op 12 oktober 2005) tweemaal verbroken. Dat zorgde mede voor een jaarrecord van 712 exemplaren. Op 19 en 21 oktober werden exemplaren gevangen met *Litouwse* ringen. Zowel tijdens de zomer als tijdens het najaar was het aantal **Pimpelmezen** aan de hoge kant. Het jaartotaal lag op 384. **Glanskop** (11) verdubbelde het jaarrecord ruim.

De eerste **Ringmus** sinds 2008 werd op 23 oktober geringd en op 11 en 14 oktober (twee) kwamen **Putters** binnen: ook al de eerste sinds 2008. De overige vinken deden het zelden zó slecht: de naam vinkenbaan werd bepaald geen eer aan gedaan. De eerste **Sneeuwgors** van het millennium werd op 6 november geringd en vormde een mooie uitsmijter van het jaar: een mooi wapenfeit van onze nieuwste vergunninghouder.

Afbeelding 18. Sneeuwgors, eerstejaars, Meijendel, Wassenaar, 6 november 2012: de eerste sinds de herstart van de activiteiten in 2000.

2.8 Tjiftjafonderzoek

Het onderzoek naar het voorkomen van taxa van Tjiftjaffen in Nederland, in samenwerking met Peter de Knijff (LUMC Leiden) en de ringers van VRG De Grauwe Gans, VRS Castricum, VRS Van Lennep en VRS Schiermonnikoog, is ook in 2012 voortgezet. De resultaten van de pilot werden eind 2012 gepubliceerd in Dutch Birding. Een samenvatting van de (verrassende) uitkomsten is te vinden in hoofdstuk 5. Het vervolgonderzoek richt zich met name op het voorkomen en de timing van de Scandinavische Tjiftjaf.

Tjiftjaf deed het dit jaar tijdens de zomermaanden uitstekend. Nog voor september lag het totaal ruim over de 100. Het jaartotaal kwam uit op een redelijke 213: misschien wat teleurstellend na zo'n goed zomerseizoen, maar ook hier kan de 'schuld' mede gelegd worden bij het slechte weer vanaf half september tot de eerste week van oktober: normaliter een goede periode voor deze soort. Op 28 oktober hingen twee **Siberische Tjiftjaffen** naast elkaar in het hijsnet. Eén vogel riep veelvuldig de klassieke, eenlettergrepige roep. De derde van het jaar werd op 14 november gevangen. In totaal werden met een aselechte methode, verspreid over het gehele najaar 24 veersamples verzameld, als onderdeel van ca. 200 samples die op de vijf plekken verzameld worden.

Afbeelding 19. *Siberische Tjiftjaffen, Meijendel, Wassenaar, 28 oktober 2012.*

2.9 Vangsten buiten Meijendel

Hoewel het niet om grote aantallen gaat, worden buiten Meijendel op naam van de stichting ook vogels geringd. In het kader van RAS (Retrapping Adults for Survival) werden vierde vierde winter op rij op twee percelen in de Duivenvoordse Polder (Staatsbosbeheer) **Bokjes** gevangen. De frequentie ligt op ca. eens per maand. Een (eerste) uitwerking van de gegevens zal na ca. tien jaar worden geschreven. Naar aanleiding van het relaas over verdroogde percelen in het vorige jaarverslag is in overleg met Peter van Osch (SBB) het beheer op de percelen wat aangepast. De slootpeilen zijn lager dan afgesproken met het hoogheemraadschap, waardoor meer afwatering plaats vindt dan de bedoeling is. Daarnaast is de greppel door de aannemer dieper uitgegraven dan afgesproken: deze wat ongelukkige combinatie verklaart wat er in 2011 gebeurd is.

Op de onderstaande foto's wordt de vangmethode getoond, die alleen werkt omdat Bokjes doorgaans pas op het laatste moment opvliegen. Met vier man wordt op geschikte plekken in de polder een slagnet van 12x4 meter uitgelegd. Daar wordt voorzichtig overheen gelopen, in de hoop een Bokje op te stoten, die daarmee direct onder het net ligt.

Afbeelding 20-21. *Het vangen van Bokjes, Duivenvoordse Polder, 13 oktober 2012.* Op de bovenste foto wordt het net neergelegd. Op afbeelding 21 lopen v.l.n.r. Morrison Pot, Adri Remeeus, Rinse van der Vliet en Maarten Verrips voorzichtig over het net, in de hoop een Bokje op te stoten. Zelfs op deze manier zijn we wel eens Bokjes voorbij gelopen, die alsnog opvliegen nadat het weer verplaatst is!

In vier jaar tijd is er slechts één dag geweest waarop geen enkel Bokje gevangen werd. Op de beste dag werden er zes geringd. De verhouding tussen het aantal vangsten en het aantal waarnemingen op een dag ligt doorgaans op ongeveer 1:3.

Naast het vangen van Bokjes ringde Maarten nog enkele kuikens van dakbroedende meeuwen in Leiden en Den Haag en enkele weidevogelpullen in Westeinde, Leidschendam. Het totaal aantal vangsten buiten Meijendel is samengevat in tabel 6.

Afbeelding 21. Zilvermeeuwnest, 8 juni 2012, Den Haag. Alleen het voorste jong was groot genoeg om te ringen.

Tabel 6. Vogels buiten Meijendel geringd in 2012

soort	aantal
Scholekster	1
Kievit	3
Grutto	2
Bokje	10
Kleine Mantelmeeuw	1
Zilvermeeuw	8

3 Terugmeldingen ontvangen in 2012

In dit hoofdstuk staan terugmeldingen die gedurende 2012 werden ontvangen. Het hoofdstuk is opgebouwd uit drie delen: interessante eigen terugvangsten, elders geringde vogels die in Meijndel terug zijn gevangen en in Meijndel geringde vogels die elders zijn teruggemeld.

3.1 Eigen terugvangsten

In deze paragraaf worden enkele interessante terugvangsten vermeld. De nadruk ligt op vogels die we in 2010 of eerder hebben geringd. Gierzwaluw betreft de eerste terugmelding van deze soort.

Afbeelding 22. Gaai, adult, Meijndel, Wassenaar, 16 november 2012. Deze Gaai is op 20 december 2008 als adult geringd.

Tabel 7. Interessante eigen terugvangsten in 2012

soort	ringnummer	kleed*	ringdatum	controle
Gierzwaluw	P 09470	g2	5-7-2011	30-5-2012
Heggenmus	AT 40035	v 1k	1-6-2010	4-2-2012
Merel	L 291264	v 1k	15-8-2010	16-4-2012
	L 291245	1k (m)	21-7-2009	5-7-2012
Zwartkop	V 423147	1k (m)	14-8-2010	16-4-2012
	V 423271	v 1k	3-9-2010	21-7-2012
	V 421249	m 1k	16-8-2009	13-5-2012
Fitis	Y 87232	1k	21-7-2010	16-4-2012
		> 1kj	29-4-2008	30-5-2012
Tjiftjaf	Y 87347	1k	18-7-2010	16-4-2012
				26-6-2012
Koolmees	V 423114	1k (v)	1-8-2010	30-4-2012
Staartmees	Y87348	1k	18-7-2010	26-6-2012
	Y87806	vg	16-11-2010	13-5-2012
Gaai	1532210	g1	20-12-2008	16-11-2012
				28-12-2010
	1457387	2k	20-4-2008	16-11-2012
	1532416	1k	17-10-2011	22-7-2012

* betreft leeftijd en geslacht op ringdatum. Wanneer pas bij de controle het geslacht bepaald kon worden, is dit tussen haakjes vermeld.

3.3 Elders geringd, in Meijendel teruggevangen

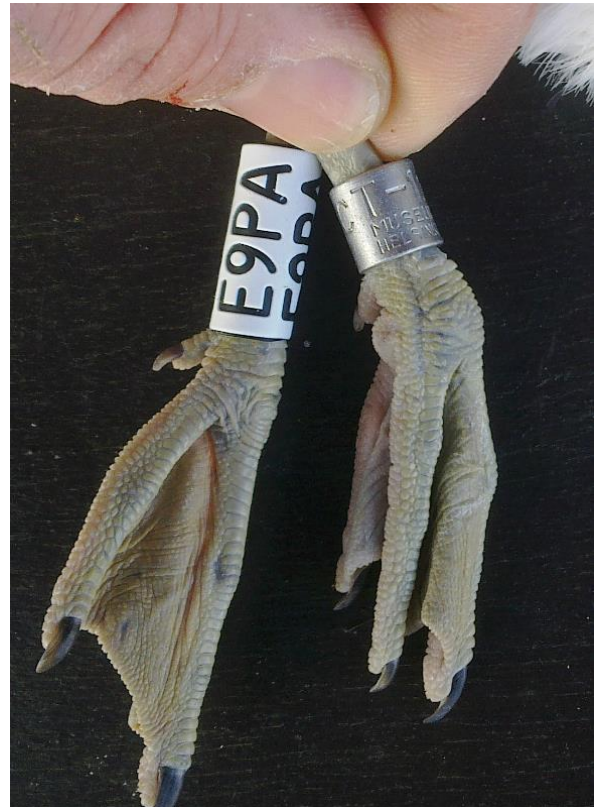
In 2012 waren er enkele interessante terugmeldingen. Opvallende aflezingen betreffen de Zweedse en vooral Finse Stormmeeuw (onze eerste Finse ring; tevens met Nederlandse kleurring) en de Deense Grasmus (na Grote Gele Kwikstaart in 2007 onze tweede Deense ring dit millennium). Van veel ringen uit 2012 is nog geen bericht ontvangen, zoals van een Belgische Bosrietzanger (onze eerste buitenlandse terugmelding van deze soort) en een Kleine Karekiet met *Helgoland*-ring. Speciale aandacht gaat uit naar de Boomkruiper. De volgende tekst werd tevens naar Op het Vinkentouw, het blad van het Vogeltrekstation, gestuurd:

“Op 10 oktober 2012 vingen Maarten Verrips en Vincent van der Spek een Boomkruiper uit een onbekende ringserie: Y 79879. De vogel bleek op 28 juni 2012 in Castricum te zijn geringd door Richard Reijnders. Afstand: 49 km. Verstreken tijd: 104 dagen. Om meerdere redenen is dit een bijzondere terugvangst. Allereerst is dit voor beide goed bezette ringstations die al vijf decennia actief zijn pas de eerste 'vreemde' terugmelding van deze soort.

Nazoekwerk in GRIEL leverde op dat er in totaal slechts 20 gevallen bekend zijn van boomkruipers die een afstand van meer dan 10 km hebben afgelegd. Slechts vijf vogels legden meer dan 25 km af. Een dispersieafstand van 49 km is dus ronduit uitzonderlijk. Maar dit was net niet de verste ooit. Die eer valt te beurt aan een exemplaar dat op 5 juli 2008 te Spijkenisse, Zuid-Holland werd geringd. Die legde net geen 53 km af, om zo op 8 oktober 2008 op het ringstation in Burgh-Haamstede te geraken.

Met dank aan Henk van der Jeugd en vooral Murad Maas voor het uitpluiswerk van terugmeldingen van Boomkruipers in GRIEL.

Richard Reijnders, Maarten Verrips en Vincent van der Spek”

Afbeelding 23. Stormmeeuw met Nederlandse kleurring en Finse metalen ring, Meijendel, Wassenaar, 10 februari 2012: onze eerste Finse ring ooit. Een door ons op dezelfde dag geringde vogel werd in juni teruggemeld uit Finland (zie 3.3)

Tabel 8. In 2012 ontvangen gegevens van terugvangsten in Meijendel van elders geringde vogels

soort	ringnummer	kleed	ringplek	ringdatum	controle	opm.
Stormmeeuw	CT 155836 & W[E9PA]	g3 g3	Hämeenlinna, Finland Zoetermeerse Plas, Zoetermeer	7-7-2008 6-1-2009	10-2-2012 10-2-2012	tevens met Nederlandse kleurring
	7177506	g3	Pildamnvagen, Malmö, Zweden		5-2-2012	
Veldleeuwerik	V 506681	1k	Bloemendaal, Noord- Holland	4-2-2012	4-2-2012	
Tuinfluitier	12374028	1k	Awirs, België	28-8-2011	10-9-2011	
	V 529182	1k	Castricum, Noord- Holland	26-7-2012	5-8-2012	
	V 573559	g1	Mokkebank-Laaxum, Friesland	5-9-2012	9-8-2012	
Zwartkop	V 583982	V 1k	Oostvaardersdijk, Almere, Fevoland	2-9-2012	9-9-2012	
Grasmus	C AX54610	1k	Keldsnor, Bagenkop, Syddanm, Denemarken	19-8-2012	3-9-2012	
Sprinkhaanzanger	BA 94719	1k	Bloemendaal, Noord- Holland	30-7-2012	15-8-2012	
	BA 94956	1k	Bloemendaal, Noord- Holland	14-8-2012	19-8-2012	
Kleine Karekiet	9H 15222	1k	Smukkavatnet, Time, Rogaland, Noorwegen	11-8-2011	23-8-2011	
	10396728	g1	Pepingen, Vlaams Brabant, België	14-9-2007	23-8-2011	minimaal 5 jaar oud
	CN 46442	1k	Renstad, Takern	26-7-2011	21-8-2011	
	CH 44228	g1	Rrydal, Kinna, Zweden	21-5-2011	2-8-2011	
	11318752	1k	Wijchmaal, Limburg, België	8-8-2009	15-7-2012	
	11200374	1k	Bois de Lessines, Hainaut, België	14-8-2010	24-7-2012	
	AT 89023	1k	Castricum, Noord- Holland	25-7-2011	9-8-2012	
Rietzanger	9H76848	1k	Tangen, Klepp, Rogaland, Noorwegen	11-8-2011	26-8-2011	
Boomkruiper	Y79879	1k	Castricum, Noord- Holland	28-6-2012	10-10-2012	

3.3 In Meijndel geringd, elders teruggevangen of afgelezen

De pogingen de laatste jaren om Stormmeeuwen te ringen, werpen vruchten af. Door ons geringde vogels worden nu ook teruggemeld. Interessante terugmeldingen zijn o.a. een Zwartkop in Zwitserland (onze eerste terugmelding uit dit land) en een Vink uit Engeland.

Tabel 9. In 2012 ontvangen gegevens van in Meijndel geringde vogels die elders zijn teruggemeld

soort	ringnr	kleed	terugmeldplek	ringdatum	controle	opm.
Stormmeeuw	3723167	g3	Ostrobothnia, Airport Vaasa, Finland	10-2-2012	26-6-2012	geschoten als beveiligingsmaatregel; "dead for months"
	3723153	g2	Soest, Utrecht	5-2-2012	14-03-2012	dood op een akker; gemeld als dwergmeeuw
Veldleeuwerik	V373759	vg	Wassenaar, Meijndel, Zuid-Holland	30-10-2008	22-6-2012	poot met ring gevonden; als onbekende vogel gemeld
Winterkoning	Y88082	g1	Wassenaar, Meijndel	19-9-2011	5-7-2012	dood gevonden
Nachtegaal	V606216	1k	Zandvoort-Bentveld	27-7-2012	29-7-2012	
Zanglijster	L291328	1k	Alcaria Padema, Faro, Portugal	19-9-2009	27-12-2009	geschoten
Zwartkop	V373045	V vg	Bolle di Magadino, Ticino, Zwitserland	27-9-2008	10-4-2009 18-4-2009	
Zwartkop	V486209	M g1	Stains, Ile-de-France, Frankrijk	13-8-2011	14-9-2011	
Zwartkop	V486489	M 1k	Bloemendaal, Noord-Holland	1-9-2011	3-7-2012	
Kl. Karekiet	AJ48110	1k	Murillo El Cuende, Navarra, Spanje	23-8-2005	11-9-2005	
	AT40398	1k	Sint Laureins, België	12-8-2010	21-8-2011	
	AT41567	1k	Pepingen, Vlaams Brabant, België	21-7-2011	30-7-2011	
	AV38058	1k	Sint Laureins, België	13-8-2011	15-8-2011	
	AT40708	1k	Brabrand Sø, Århus, Midtjylland, Denemarken	31-8-2010	15-7-2012	
Bosrietzanger	AV37517	1k	Dourges, Nord-Pas-de-Calais, Frankrijk	19-8-2012	27-8-2012	
Pimpelmees	AT41133	1k	Hoorn, Noord-Holland	7-10-2010	21-11-2012	dood gevonden
Pimpelmees	AT41594	g1	Leiden, Zuid-Holland	21-7-2011	9-3-2012	dood gevonden
Vink	V 373561	M vg	Benfleet Essex, Groot-Brittannië	25-10-2008	1-12-2012	dood gevonden
Rietgors	V373554	M 1k	Cours General de Gaulle, Caen, Frankrijk	25-10-2008	19-11-2008	gemeld als Bosgors
	V421010	M g1	Zandvoort-Bentveld, Noord-Holland	19-4-2009	29-7-2012	

4 totaalijst 2012

In de onderstaande tabel staat het aantal geringde vogels per soort in 2012. Tevens is het totaal aantal geringde vogels in de periode 2000-2011, alsmede het gemiddelde aantal vangsten per jaar in 2000-2011 per soort weergegeven. Daaruit blijkt of 2012 een gemiddeld (**zwart**), een bovengemiddeld (**groen**) of een ondergemiddeld (**rood**) jaar was. Soorten met een jaargemiddelde van < dan 1 exemplaar zijn niet gemarkeerd.

Tabel 10. Vangsten in Meijndel in 2012 in relatie tot de vangsten uit de periode 2000-2011

nr	soort	2000-2011	gem.	2012
1	Baardmannetje	36	3	0
	barmsijs spec	71	6	0
2	Bladkoning	16	2	2
3	Blauwe Reiger	0	0	1
4	Boerenzwaluw	15	1	0
5	Bokje	3	0	0
6	Bonte Strandloper	1	0	7
7	Bonte Vliegenvanger	37	3	0
8	Boomklever	2	0	0
9	Boomkruiper	122	10	51
10	Boomleeuwerik	95	8	25
11	Boompieper	46	4	4
12	Boomvalk	1	0	0
13	Bosrietzanger	243	20	38
14	Bosruiter	0	0	1
15	Bosuil	1	0	0
16	Braamsluiper	392	33	50
17	Bruine Boszanger	1	0	0
18	Buidelmees	2	0	0
19	Buizerd	5	0	0
20	Cetti's Zanger	6	1	0
21	Draaihals	12	1	3
22	Ekster	7	1	0
	exoot/kooivogel	1	0	0
23	Fazant	2	0	0
24	Fitis	1072	89	144
25	Geelgors	1	0	0
26	Gekraagde roodstaart	109	9	26
27	Gele Kwikstaart	1	0	0
28	Gierzwaluw	34	3	5
29	Glanskop	25	2	11
30	Goudhaan	1823	152	178
31	Goudplevier	0	0	1
32	Goudvink	81	7	4
33	Grasmus	870	73	98
34	Graspieper	2546	212	109
35	Groene Specht	4	0	2
	Groenlandse Tapuit	0	0	1
36	Groenling	56	5	1
37	Groenpootruiter	4	0	0
38	Grote Barmsijs	1815	151	0
39	Grote Bonte Specht	32	3	2
40	Grote Gele Kwikstaart	190	16	7
41	Grote Karekiet	4	0	1
42	Grote Lijster	3	0	0
43	Grote Mantelmeeuw	0	0	1

nr	soort	2000-2011	gem.	2012
44	Heggenmus	685	57	102
45	Houtduif	3	0	0
46	Houtsnip	3	0	0
47	Huismus	1	0	0
48	Huiszwaluw	9	1	4
49	IJsgors	1	0	0
50	IJsvogel	20	2	2
51	Kauw	2	0	0
52	Keep	33	3	1
53	Kerkuil	5	0	0
54	Kievit	1	0	0
55	Klapekster	4	0	0
56	Kleine Barmsijs	148	12	1
57	Kleine Bonte Specht	7	1	1
58	Kleine Karekiet	4901	408	984
59	Kleine Vliegenvanger	1	0	0
60	Kneu	3	0	0
61	Koekoek	1	0	0
62	Kokmeeuw	2	0	1
63	Koolmees	2414	201	712
64	Koperwiek	728	61	29
65	Kramsvogel	269	22	8
66	Kuifmees	2	0	0
67	Kwartel	6	1	2
68	Kwartelkoning	1	0	1
69	Matkop	3	0	0
70	Meerkoet	2	0	0
71	Merel	1987	166	161
72	Nachtegaal	1677	140	82
	Noordse Goudvink	4	0	0
73	Noordse Nachtegaal	1	0	0
74	Oeverloper	5	0	3
75	Oeverpieper	14	1	4
76	Ortolaan	1	0	0
77	Paapje	8	1	3
78	Pallas' Boszanger	1	0	0
79	Pestvogel	2	0	0
80	Pimpelmees	2521	210	384
81	Porseleinhoen	24	2	13
82	Putter	1	0	3
83	Ransuil	21	2	0
84	Rietgors	146	12	6
85	Rietzanger	216	18	38
86	Ringmus	5	0	1
87	Roerdomp	1	0	0
88	Roodborst	3644	304	442
89	Roodborsttapuit	6	1	0
90	Rouwkwikstaart	3	0	0
	Russische Stormmeeuw	0	0	9
	Siberische Tjiftjaf	6	1	3
91	Sijs	23	2	0
92	Sneeuwgorst	0	0	1
93	Snor	4	0	2
94	Sperwer	37	3	1

nr	soort	2000-2011	gem.	2012
95	Sperwergrasmus	13	1	3
96	Spotvogel	7	1	1
97	Spreeuw	353	29	85
98	Sprinkhaanzanger	655	55	175
99	Staartmees	366	31	30
100	Stormmeeuw	44	4	41
101	Struikrietzanger	0	0	1
102	Tapuit	5	0	0
103	Tijftjaf	2211	184	213
104	Torenvalk	9	1	0
105	Tuinfluitier	1135	95	186
106	Tureluur	2	0	1
107	Veldleeuwerik	1971	164	96
108	Veldrietzanger	1	0	0
109	Velduil	1	0	0
110	Vink	486	41	4
111	Vlaamse Gaai	40	3	3
112	Vuurgoudhaan	774	65	92
113	Waterhoen	27	2	0
114	Waterpieper	5	0	1
115	Waterral	586	49	80
116	Waterrietzanger	4	0	0
117	Watersnip	20	2	0
118	Winterkoning	578	48	45
119	Witgat	38	3	2
120	(Witgesterde) blauwborst	26	2	4
121	Withalsvliegenvanger	1	0	0
122	witte kwikstaart	12	1	1
123	Woudaap	1	0	0
124	Wulp	5	0	2
125	Zanglijster	841	70	114
126	Zilvermeeuw	1	0	0
127	Zwarte Kraai	3	0	0
128	Zwarte Mees	354	30	19
129	Zwarte Roodstaart	1	0	0
130	Zwartkop	9038	753	1019
	Totaal	49.015	4.081	5995

5 Waarnemingen op en rondom de ringbaan

Hieronder volgt een overzicht van losse waarnemingen van landelijk dan wel regionaal schaarse (of anderzijds interessante) soorten op en in de omgeving van de ringbaan.

Afbeelding 24. Bairds Strandloper, juveniel, Meijndel, Wassenaar, 29 augustus 2012.

5.1 Vogelwaarnemingen

Krooneend

Deze soort wordt regelmatig tijdens ringdagen waargenomen.

Zwarte Zee-eend

Een mannetje in een wak op 10 februari was gezien de plek (zoet water) en daarmee voor Meijndel heel bijzonder.

Roerdomp

Er waren in de zomer weer hoempende exemplaren ten zuiden van de ringbaan aanwezig. In oktober werden enkele overvliegende vogels gezien.

Purperreiger

Een juveniel werd op 12 augustus vanaf de ringbaan waargenomen.

Kleine Zilverreiger

Overvliegend op 4 juli.

Grote Zilverreiger

Diverse exemplaren vlogen over. Vooral de groep van 13 op 26 oktober is het vermelden waard.

Ruigpootbuizerd

In februari werd diverse malen een exemplaar boven de ringbaan waargenomen.

Visarend

Er werd dit jaar slechts eenmaal een overvliegende vogel opgemerkt, op 2 september.

Slechtvalk

Overvliegend op 2 februari, 18 augustus en 14 november.

Porseleinhoen

Op 17 augustus werd een prooirest van een Porseleinhoen gevonden.

Witgat

Op 1 februari vloog een overwinterend exemplaar over de ringbaan.

Bairds Strandloper

Spectaculair was de juveniele Bairds Strandloper die op 28 en 29 augustus op iets meer dan een kilometer van de ringbaan op het strand zat.

Grote Burgemeester

Een onvolwassen vogel zat op 6 mei nog op een infiltratieplas, ca. 600 meter van de ringbaan. Twee dagen eerder was wellicht dezelfde vogel gemeld als Kleine Burgemeester.

Zomertortel

Met pijn in het hart: deze soort is tegenwoordig het vermelden waard. Op 21 juni vloog de enige van het hele jaar over.

Draaihals

Een Draaihals werd op 17 augustus op de ringbaan waargenomen. Vervolgens vloog de vogel een mistnet in – om daar direct weer uit te ontsnappen.

Grote Pieper

Een exemplaar vloog roepend over tijdens een klusmiddag op 20 oktober.

Grote Gele Kwikstaart

Overvliegend op 26 juni. Vanwege de datum het vermelden waard, want ze zijn schaars in de zomermaanden.

Pestvogel

In november was er een invasie Pestvogels. Er werden diverse (vergeefse) pogingen gedaan de soort te vangen. Het geluid lokte wel vogels naar de baan, met drie op de 9e, acht op de 11e, één op de 12e en twee op de 15e.

Kramsvogel

Overvliegend op 15 juli: waarnemingen in juli zijn erg schaars in de regio.

Spotvogel

In juni zong tijdenlang een exemplaar op driehonderd meter van de ringbaan. De soort is als broedvogel schaars in het duin.

Bladkoning

Op 9 oktober zaten liefst drie Bladkoningen ter plaatse, waarvan er eentje in een mistnet viel – en ontsnapte.

Klapekster

In de eerste helft van januari – toen er niet gevangen werd – verbleef er een Klapekster rondom de ringbaan.

Raaf

Er broedt sinds 2012 voor het eerst in ruim een eeuw één paar raaf in de provincie Zuid-Holland in de Horsten. Op 23 oktober vlogen er twee over de ringbaan, op 24 oktober en 14 november één.

Dwerggors

Op 31 oktober vloog er een kleine, ongedetermineerde tikkende gors over, vermoedelijk een Dwerggors.

Sneeuwgor

Twee rondhangend op 4 november en 1 op 12 november.

5.2 Overige waarnemingen

Zoogdieren

Vleermuizen worden regelmatig waargenomen, met name Dwerg- en Rosse Vleermuis. Op 29 juli en 12 augustus hing er een **Gewone Dwergvleermuis** in de netten. De dwergvleermuizen op 15 juli en 4 september werden niet tot op soort gedetermineerd. **Rosse Vleermuizen** worden regelmatig in de schemer vanaf de ringbaan gezien, maar in oktober werden ook overdag jagende exemplaren waargenomen.

Reptielen

Er werden dit jaar opvallend veel **Zandhagedissen** op de ringbaan gezien, ruim meer dan in andere jaren.

Geleedpotigen

In juli en augustus werden met enige regelmaat drie soorten pijlstaarten waargenomen: **Populieren-**, **Liguster-** en **Pauwoogpijlstaart**. Niet zeldzaam, maar wel mooi waren diverse waarnemingen van **Grote Beer**. Ook het vermelden waard is de **Grote Groene Sabelsprinkhaan**, op 10 augustus. Grote keversoorten, zoals **Paardenmestkever**, worden in toenemende mate in het gebied waargenomen (al ontbreken structurele tellingen; dit is de indruk van diverse medewerkers). Soms worden ook zeldzamere soorten opgemerkt. **Julikevers** werden gezien op 5, 24, 25, 27 en 29 juli en 4 augustus en op 18 augustus kon na wat knipwerk een vrouwtje **Neushoornkever** – een zeldzame soort in de provincie – heelschildt uit een net bevrijd worden.

Afbeelding 25. Neushoornkever, vrouwtje, Meijendel, Wassenaar, 29 augustus 2012.

Flora

Rode aardbeispinazie, een schaarse plant, groeit sinds de zomer van 2012 voor het eerst op twee plaatsen op het terrein.

6 artikelen

6.1 Genetische identiteit van grijze tjiftjaffen gevangen in Nederland in de najaren van 2009-2011

Door Peter de Knijff, Vincent van der Spek & Johannes Fischer

Hieronder staat de Nederlandse samenvatting van het artikel *Genetic identity of grey chiffchaffs trapped in the Netherlands in autumns of 2009-11*, dat in Dutch Birding 34:6 gepubliceerd werd.

Afbeelding 26. Siberische Tjiftjaf *Phylloscopus collybita tristis*, Wassenaar, Zuid-Holland, 31 oktober 2009. Deze vogel heeft veel groene veren op de bovendelen en onder andere veel geel in de wenkbrauw. De vogel werd in het veld als *abietinus* gedetermineerd.

Op de Nederlandse lijst staan drie ondersoorten van Tjiftjaf *Phylloscopus collybita*: nominaat *P c collybita* (hieronder *collybita*), Scandinavische Tjiftjaf *P c abietinus* (hieronder *abietinus*) en Siberische Tjiftjaf *P c tristis* (hieronder *tristis*). Nominaat *collybita* is een zeer algemene broedvogel, doortrekker en schaarse wintergast. *Abietinus* wordt als doortrekker en wintergast beschouwd hoewel in geen enkele bron het voorkomen in detail wordt beschreven. *Tristis* is een zeldzaamheid die beoordeeld wordt door de CDNA, met tot en met 2011 39 aanvaarde exemplaren. Het gaat bij *tristis* met name om zingende of roepende vogels laat in het najaar en in de winter. Op zang en roep zijn ze goed te onderscheiden van de andere taxa. Maar hoe om te gaan met vogels die geen geluid maken, zoals vaak op ringbanen? Nominaat *collybita* heeft het meeste geel en groen in het kleed, *tristis* het minst. *Abietinus* wordt vaak als intermediair beschouwd

maar verschilt in feite qua uiterlijk niet of nauwelijks van nominaat *collybita*, behalve dat hij gemiddeld ietsje groter is dan zowel nominaat *collybita* als *tristis*. Een klassieke *tristis* is bruin op de bovendelen, maar veel vogels geven eerder een grijze indruk. Het is bekend dat *tristis* meer geel- of groentinten op de kop of onder- en bovendelen kan hebben dan vroeger werd gedacht. De CDNA hanteert echter de stelregel dat niet-roepende vogels met geel en/of groen in de wenkbrauwstreep, op de kop en op de boven- en onderdelen niet als *tristis* aanvaard kunnen worden omdat atypische *abietinus* of nominaat *collybita* niet kunnen worden uitgesloten. Door zo nauwkeurig naar de verdeling van groen- en geeltinten te kijken, is bij met name veel ringers ten onrechte het idee ontstaan dat vogels met wat geel of groen op 'onwenselijke' plekken per definitie geen *tristis* zijn, en dus altijd *abietinus* betreffen. Bij enkele ringers rees de vraag of DNA-

analyses licht op de zaak konden werpen. Daartoe werd een pragmatisch onderzoeksprotocol opgezet. In 2009-11 zijn op vijf Nederlandse ringstations uit vier provincies veertjes verzameld die tijdens het hanteren van gevangen vogels waren losgekomen, in totaal van 41 Tjiftjaffen (met name van vogels waarvan verwacht werd dat het geen *collybita* betrof) waarvan de determinatie van de ringers werd genoteerd. Uit deze veren is DNA geïsoleerd en van een fragment van 939 baseparen van het mitochondriale cytochroom-B-gen werd de basepaarvolgorde bepaald ('sequencen'). De verkregen sequenties werden vergeleken met 17 sequenties van de drie taxa in de internationale sequentiedatabank GenBank, afkomstig van vogels uit de broedgebieden (één nominaat *collybita*, acht *abietinus* en acht *tristis*). Het bleek dat 30 van de 41 Nederlandse monsters correspondeerden met sequenties van *tristis*, 11 correspondeerden met nominaat *collybita* en geen enkel monster kwam overeen met *abietinus*. Wanneer de determinatie op basis van mtDNA wordt vergeleken met die van de ringers (tabel 1), valt op dat alle als nominaat *collybita* gedetermineerde vogels (9) dat op basis van mtDNA ook zijn. De vijf vogels die door de ringers als *tristis* werden genoteerd, zijn dat ook op basis van mtDNA.

Echter, alle vogels (n=23) die in de hand als *abietinus* waren gedetermineerd bleken op basis van mtDNA *tristis* te zijn.

Dit kleinschalige onderzoek op een beperkt aantal ringstations toont alleen in de jaren 2009 en 2010 op basis van mtDNA al 30 exemplaren van *tristis* aan. Zelfsals wordt meegewogen dat 2010 volgens veel ringers een opmerkelijk goed jaar voor 'atypische' Tjiftjaffen was, wijzen de resultaten er

toch op dat *tristis* eerder schaars dan zeldzaam is. De deelnemende ringers bleken zeer goed in staat om 'verdachte' Tjiftjaffen op te merken maar waren, ondanks hun ervaring, in veel gevallen niet in staat om *abietinus* en *tristis* te onderscheiden. Goede criteria om *abietinus* zonder DNA te determineren lijken niet voorhanden, tenzij men de biometrie van een extreem groot exemplaar voldoende acht. Twee vogels uit deze steekproef met grote vleugels (67 mm), volgens de literatuur buiten de range van *collybita* en *tristis* maar passend binnen *abietinus*, bleken op basis van mtDNA toch *collybita* te zijn. De vraag is daarmee in hoeverre biometrie bruikbaar is. Er komt een uitgebreid vervolgonderzoek naar Tjiftjaffen, dat zich met name zal toespitsen op *abietinus*.

Afbeelding 27. Siberische Tjiftjaf *Phylloscopus collybita tristis*, Wassenaar, Zuid-Holland, 7 november 2010. Hoewel niet prominent, heeft deze vogel, de eerste in het project, groene veren op de bovenzijde. De vogel werd in het veld als *abietinus/tristis* gedetermineerd.

6.2 The one that got away

Afbeelding 28. Kleine Karekiet, Meijndel, Wassenaar, 7 november 2010.

Na een periode van slecht weer leek 7 november 2010 – droog, zwakke noordoostenwind – eindelijk weer eens een goede dag te worden voor vogeltrek. Vincent van der Spek en Rinse van der Vliet planden dan ook voor het eerst in bijna een week een ringochtend in. Ze werden vergezeld door twee gasten: René Polak en Joost Valkenburg. De teleurstelling was groot toen het, tegen de voorspellingen in, in de ochtend nog stevig regende. Pas ca. een uur na zonsopgang klaarde het wat op en konden de netten uitgezet worden. Ondanks de stevige neerslag was er aardig wat trek geweest. De buien bleken boven Zuid-Holland te hangen, terwijl het tussen Noord-Holland en Scandinavië droog was gebleven. Er werden ruim 60 nieuwe vogels gevangen, waaronder een **Siberische Tjiftjaf**. Halverwege de ochtend werd door Joost en Vincent in een mistnet in een duindoornperceel een eerstejaars **karekiet** *Acrocephalus* aangetroffen: vrij uitzonderlijk in november. Direct viel hen op dat de vogel niet toonde als een klassieke **Kleine Karekiet** *Acrocephalus scirpaceus*. De vogel was behoorlijk grijs-wit en leek bovendien fors.

De vangst

In de ringhut besteedden Rinse en Vincent extra aandacht aan de vogel. Die bleek inderdaad vrij

groot, met een vleugel van 69 mm. In combinatie met de gemeten notch van 10 mm zou dit volgens de Wallinder-tabel zelfs een Bosrietzanger moeten zijn. De vogel woog 15,0 gram (vet 5). Qua uiterlijk was het beest opvallend. Het was een verse jonge vogel, maar de bovendelen waren opvallend grijzer dan normaliter het geval is: de vogel oogde eerder koud dan warm; eerder grijsbruin en geenszins warm bruin. De onderdelen waren opvallend wit, zonder de voor juveniele Kleine Karekieten kenmerkende 'buffy' flanken.

Inmiddels begon het weer stevig te regenen en werd de meetsessie onderbroken om de netten dicht te schuiven. Door de onderbreking kon de vogel niet al te lang meer vastgehouden worden. De vleugelformule was interessant. P2 viel qua lengte ongeveer gelijk met P5. Bij *scirpaceus* is die meestal iets langer, tussen P3/4 tot P4/5. Tot slot vertoonden de buitenste drie staartpennen lichte randen: hoewel dit ook wel het geval kan zijn bij verse jonge nominaat Kleine Karekieten *scirpaceus* is dat niet standaard. Al deze kenmerken passen echter prima op een 'standaard' Kaspische Karekiet *A. scirpaceus fuscus*.

Kaspische Karekiet is nog niet in NW-Europa vastgesteld, maar is hier mogelijk wel te verwachten: andere Centraal Aziatische langeafstandtrekkers worden immers ook in noordwest

Europa vastgesteld. Foto's en maten werden dan ook aan diverse Nederlandse ringers getoond. Die vonden eveneens dat de vogel er 'spannend' uitzag. Ook Brian Small, o.a. illustrator van Reed and Bush Warblers (Kennerley & Pearson, 2010) werd geconsulteerd. Dit was zijn reactie:

"An interesting bird [...]. The wing structure as you describe it, and from what I can see in the images, may well be suggestive, but is not outside that of scirpaceus (e.g. p2 typically falls =p3/4 to between p4/5; notch on young scirpaceus falls 9-11.5mm from tip). [...] The images vary in colour hue, but if the profile image facing right is typical it has the colour of fuscus. I reckon that the pale tips to the rectrices are of interest, but again only suggestive. [...]"

Al met al was er zeker geen sprake van diagnostische kenmerken, maar de kleur van boven- en onderdelen, de witte zomen op de buitenste drie staartpennen en de vleugelformule pasten goed op *fuscus* en minder op een "klassieke" *scirpaceus*. Ook was de vogel aan de forse kant. In combinatie met de ongewone timing (voor VRS Meijndel de tweede novembervangst dit millennium) was de vangst op z'n minst interessant.

mtDNA

De twee taxa zijn goed op mtDNA te onderscheiden. Om uitsluitel te krijgen werd Peter de Knijff van het LUMC verzocht bij het ringen

vrijgekomen veermateriaal te onderzoeken. Uiteindelijk werd dit onderzoek in maart 2012 uitgevoerd door onze ringstationmedewerker Kasper Hendriks, die voor Peter DNA-analyses van Kelpmeeuwen aan het uitvoeren was. Het cytochrome b-fragment werd daarbij gesequenced en de resultaten daarvan werden vergeleken met data uit de NCBI GenBank, die online te vinden is. Daarbij werd onomstotelijk vastgesteld dat het een nominaat Kleine Karekiet *scirpaceus* betrof. Samen met de vermeende Amerikaanse Zilvermeeuw die zich begin 2012 in Den Oever ophield (en uiteindelijk een Zilvermeeuw bleek) die op dezelfde dag door Kasper werd geanalyseerd – is dit een van de eerste vogels in Nederland die op basis van DNA gedetermineerd is.

Ondanks de voor ons wat teleurstellende uitslag is toch gekozen dit in ons jaarverslag op te tekenen, vooral omdat het een interessante vraag opwerpt: als een vogel die alle suggestieve kenmerken voor Kaspische Karekiet bezit er geen is, is deze (onder)soort in onze contreien dan überhaupt determineerbaar zonder DNA-analyse?

Met de huidige kennis lijkt het erop dat dit niet mogelijk is.

Kaspische Karekiet – *the one that got away*.

Dankwoord

VRS Meijndel dankt Kasper Hendriks en Peter de Knijff voor de DNA-analyse en Han Buckx, Richard Reijnders en Brian Small voor het delen van hun gedachten over de vogel.

6.3 The one that didn't get away

Door Vincent van der Spek

Hieronder volgt (vrijwel) integraal een weergave van een online-artikeltje dat in augustus 2012 op dutchbirding.nl verscheen.

Struikrietzanger in Meijndel - uitleg handkenmerken en hints voor in het veld

Afbeelding 29. Struikrietzanger *Acrocephalus dumetorum*, adult, Meijndel, Wassenaar, Zuid-Holland, 11 augustus 2012.

Voordat ik ging ringen snapte ik maar weinig van vleugelfoto's met vaak maar marginale of zelfs geen uitleg. Ik probeer hier eenvoudig wat handkenmerken uit te leggen. Daarnaast bespreek ik hoe VRS Meijndel bij een vogel gevangen op 11 augustus 2012 tot de determinatie van Struikrietzanger kwam - en daar zitten ook wat hints bij voor veldwaarnemingen. Er valt nog wel meer over te zeggen dan het onderstaande (zoals structuur, wenkbrauw, pootkleur enz.), maar ik focus hier vooral op de kleur en de vleugels. Bij de vangst waren Maarten Verrips, Rinse van der Vliet, Wouter van Pelt en Vincent van der Spek aanwezig.

Expert?

Ik ben met één veldwaarneming in Nederland en één vakantie met enkele tientallen zichtwaarnemingen bepaald geen expert op het gebied van de Struikrietzanger. Omdat ik er als ringer stiekem al jaren op hoop (pap vult de maag, maar met krenten smaakt het lekkerder), heb ik me echter in de determinatie in de hand verdiept.

Mijn kennis heb ik vooral opgedaan aan de hand

van twee boeken: *Reed and Bush Warblers* van Kennerley & Pearson (2010) is een must voor ringers én veldvogelaars: een geweldig boek met veel (en sterke) tekst, foto's en tekeningen. Daarnaast is er natuurlijk de 'ringersbijbel' *Identification guide to European passerines* van Lars Svensson (1992), waarvan al sinds mensenheugenis een gereviseerde versie wordt beloofd.

Wat zeker helpt is al die Kleine Karekieten (VRS Meijndel vangt er 300-600 per jaar) en Bosrietzangers (20-40 per jaar) die ik sinds 2004 van dichtbij voorbij heb zien komen. Een misidentificatie van een afwijkende Kleine Karekiet (een dwerg met afwijkende pootkleur) heeft veel aan kennisverbetering bijgedragen. Daarnaast heb ik het onderwerp vaker besproken met andere ringers. In het verleden hebben met name Han Buckx en Arnold Wijker waardevolle tips gegeven.

Leeftijd

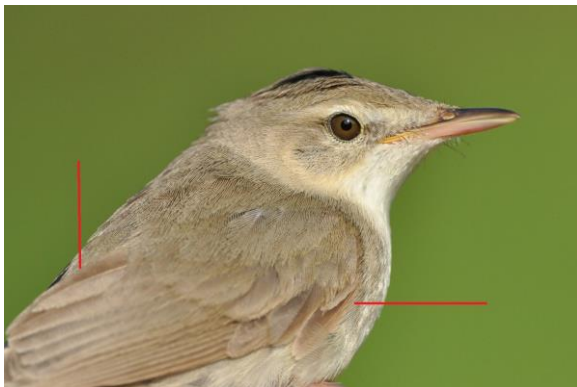
In de zomer en het najaar (in elk geval t/m oktober) kun je alle soorten *Acro*'s op leeftijd

brengen a.d.v. slijtage: (zeer) gesleten, vaak bleke beesten zijn adult (oude, veel gebruikte veren; zonlicht), de verse beesten zijn jonkies. De sterk gesleten vogel van Meijndel is een adult.

Kleur en tekening - ook voor in het veld

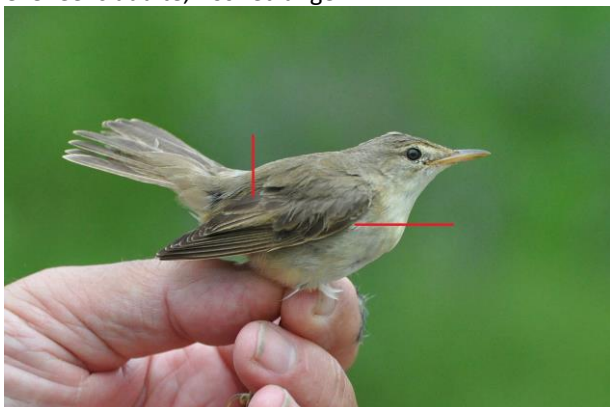
Om te beginnen meteen een goede tip voor de veldvogelaar: het staat gewoon in de ANWB-gids, maar Struikrietzangers zijn écht heel effen, egaal gekleurd. Dat valt veel meer op dan ik ooit dacht. Kijk maar naar de plaatjes op waarneming.nl (en sla daarbij die rare snuiter van de Eemshaven vorig jaar maar over). Er zit nauwelijks tot geen contrast in de tertials; van de duimvleugel heeft in elk geval de buitenvlag dezelfde kleur als de rest van de bovendelen.

Dus neem bijvoorbeeld de egale duimvleugel en tertials van de vogel van Meijndel:

Afbeelding 30. Struikrietzanger *Acrocephalus dumetorum*, adult, Meijndel, Wassenaar, 11 augustus 2012.

De binnenvlag van de duimvleugel is ietsje donkerder, maar dat is niet te vergelijken met de gemiddelde Kleine Karekiet of Bosrietzanger. Vergelijk dat eens met deze, ter vergelijking eveneens adulte, Bosrietzanger:

Afbeelding 31. Bosrietzanger *Acrocephalus palustris*, adult, Meijndel, Wassenaar, juli 2011.

Het contrast is daarin vele malen groter. Dit geldt

ook voor jonge beesten (en dus ook voor Kleine Karekieten).

Jonge Kleine Karekieten zijn veel warmer gekleurd. Adulte weliswaar minder, maar de meeste toch meer dan adulte Struikrietten. Struikriet is kouder, met een wittere onderzijde en niet met van die *buffy* flanken. Bosriet is wat groener (zie nogmaals de bovenstaande foto), Struikriet wat grijzer.

Vleugel

Dan de vleugel met de handkenmerken. Dit is een vleugel van een eerstejaars Kleine Karekiet.

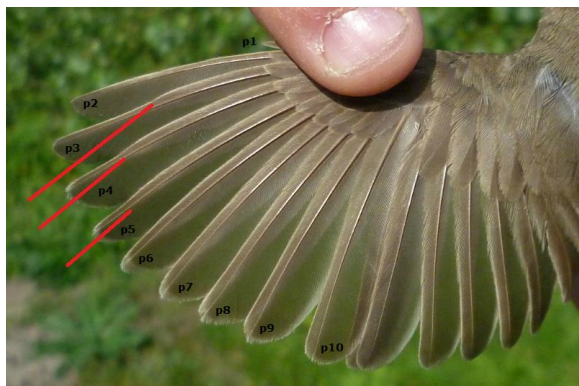
Afbeelding 32. Kleine Karekiet *Acrocephalus scirpaceus*, eerstejaars, Meijndel, Wassenaar, september 2010.

De buitenste handpen (p1 van buiten naar binnen) is bij zangvogels heel klein, ongeveer zo klein als de handpendekveren. Die is op deze foto niet zichtbaar.

Het rode streepje wijst een versmalling op de buitenvlag van P3 aan. Die buitenvlag wordt dus, van boven naar beneden bekeken, smaller. Je ziet dat op P4 en P5 niet. Daarnaast ook aandacht voor P2. Die is lang, qua lengte tussen P3 en P4 in (en vaak even lang als P3). Dat is op deze foto niet (goed) te zien: daarvoor moet je de handpennen over elkaar schuiven. Zo ziet een "klassieke" vleugel van een Kleine Karekiet er dus uit. Voor Bosriet geldt m.b.t. de versmallingen hetzelfde.

Nu de Struikriet van Meijndel: Die heeft niet alleen een versmalling op P3, maar ook op P4 en, minder sterk maar wel aanwezig, op P5. Dat zijn harde kenmerken voor Struikriet (en Veldriet; maar die laat ik nu even voor wat het is. Kleine Karekiet heeft soms een heel flauwe versmalling op P4, maar nooit zoals hier: deze buitenvlag wordt ruim tweemaal zo breed! Je ziet dat P2 korter is dan P3 en P4 (vergelijk dat met de Kleine Karekiet). Moeilijk te zien op deze foto, maar in de hand konden we door de pennen over

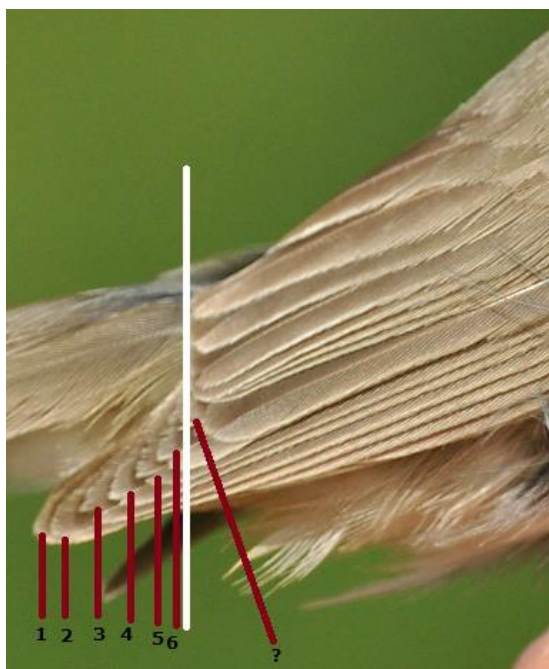
elkaar te schuiven vaststellen dat P2 qua lengte tussen P6 en P7 inviel: een hard kenmerk. Je ziet hier ook mooi de slijtage aan de hanpentoppen van een adulte vogel.

Afbeelding 33. Struikrietzanger *Acrocephalus dumetorum*, adult, Meijendel, Wassenaar, 11 augustus 2012.

Handpenprojectie

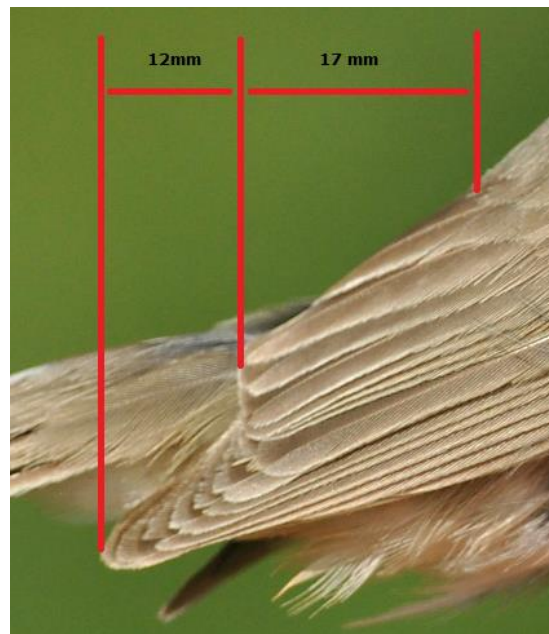
Dit kan met behulp van redelijke foto's ook in het veld gebruikt worden: zolang de vleugel maar van de zijkant zichtbaar is. In het veld telden we met een pen zes voorbij de tertials uitstekende, zichtbare handpentoppen, maar op sommige foto's lijken er toch zeven zichtbaar. De vogel laat de vleugel wel iets hangen, dus dat maakt het wat lastig te zien:

Afbeelding 34. Struikrietzanger *Acrocephalus dumetorum*, adult, Meijendel, Wassenaar, 11 augustus 2012.

Struikriet heeft 6-7 zichtbare handpentoppen, Bosriet en Kleine Kar 7-8. De witte lijn geeft aan

waar de tertials over de handpennen vallen. De rode lijnen markeren de uitstekende handpennen. Zeg het maar: steekt 7 nu wel of niet voorbij de tertials? Zeven mag sowieso, maar zes is extra prettig: dan vallen Bosriet en Kleine Kar af.

Afbeelding 35. Struikrietzanger *Acrocephalus dumetorum*, adult, Meijendel, 11 augustus 2012.

Dan de *lengte* van de projectie (zie bovenstaande foto's). Het gaat niet alleen om hoeveel pennen er zichtbaar zijn, maar ook (vooral) wat de lengte is van de tertials ten opzichte van de handpennen die daar voorbij steken.

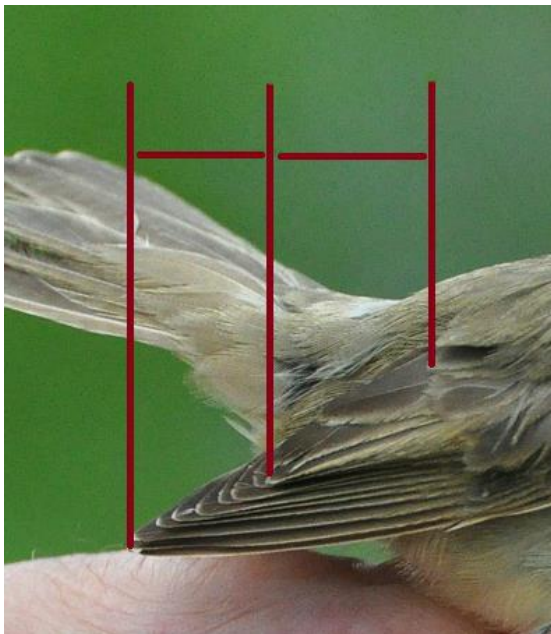
Je ziet hier dat de tertials veel langer zijn dan de zichtbare handpennen. Bij deze vogel is dat gemeten. Je kunt dan de projectie in procenten uitdrukken: ca. 12mm : ca. 17mm= 70% (ik zeg *circa* omdat dit een stuk lastiger meten is dan een vleugel of snavel; omdat ik dit nooit meet vertrouw ik mijn eigen meting in het veld niet: wat wel duidelijk is, is dat de tertials duidelijk langer waren). Als ik de projectie op deze foto nameet (wat niet volledig betrouwbaar is vanwege de hoek waarin de foto genomen is), kom ik zelfs op minder uit (ca. 55 %). Leerpuntje: meer oefenen met het meten van tertials en uitstekende handpennen!

De handpenprojectie bij Struikrietzanger is in principe 50-70% (dus binnen de marge van zowel de foto als onze meting). Bij Kleine Karekiet is dat 70-80%, bij Bosrietzanger doorgaans 90 (tot soms 100)%. Dat laatste betekent dat de tertials en de daar voorbij stekende handpennen ongeveer even lang zijn (zei foto).

De tertials lijken ietsje langer dan de uitstekende handpennen op deze foto, maar de vogel zit wat schuin van ons af. Wel is duidelijk dat dit geenszins in de buurt komt van de projectie van de Struikrietzanger van 11 augustus: bij lange na geen 55-70%. Als ik de foto meet, kom ik op ca. 90%. Dat is (dus) geen betrouwbare methode, maar wel zeer indicatief. Kortom: deze foto's zijn geen exacte wetenschap, maar de strekking is nu wel duidelijk. Het gaat niet alleen om het aantal zichtbare handpentoppen, maar ook om de verhouding. De foto's maken duidelijk dat de projectie bij Bosrietzanger lang is en bij de Struikrietzanger kort.

Maten

Wat handig is om te weten: Struikrietzanger is klein, Bosrietzanger groot en Kleine Karekiet zit daar tussenin. Er is natuurlijk (deels) overlap, maar grootte valt met ervaring bij het loshalen uit het net direct al op.

Afbeelding 36. Bosrietzanger *Acrocephalus palustris*, adult, Meijendel, juli 2011.

De vleugel van deze vogel was aan beide kanten 60 mm (links eenmaal, rechts tweemaal gemeten). Svensson geeft als vleugelmaten voor Struikrietzanger 58-65 mm, Kennerley & Pearson geven 59-66mm. Voor Bosrietzanger is dat 67-74 mm (Svensson) en 64-73 mm (Kennerley & Pearson). Zelf heb ik nog nooit een Bosrietzanger kleiner dan 66 mm gezien.

Kleine Karekieten met een vleugelmaat kleiner dan 63 mm zijn schaars, maar komen voor. Svensson geeft 62-72 mm aan als maximale vleugelmaten, Kennerley & Pearson 60-74 en de spreiding in Castricum (Keijl & Levering, 2008) is 59-74 mm. Zelf ving ik er ooit van 60 mm. Door een afwijkende pootkleur (geheel licht) en een (hele) lichte versmalling op P4 liet ik me op dat moment even foppen en dacht ik dat het een Struikriet was, maar de vogel werd binnen een paar uur (om een keur van redenen) ontmaskerd als Kleine Karekiet.

Maar nogmaals: zo klein is niet normaal voor een Kleine Karekiet en wel normaal voor Struikrietzanger (en Veldrietzanger...). De meeste Kleine Karekieten zijn tussen de 63 en 69 mm, met af en toe een afwijking naar boven en beneden.

De vogel woog 10,5 gram. Ik vond het opvallend dat er geen (trek)vet aanwezig was en dat het beest een dichtgroeende broedvlek had. De vogel heeft dus zeker gebroed in 2012. Het vormt geen enkel bewijs, maar het ontbreken van vet maakt het verleidelijk om te speculeren dat het beest niet van ver is komen aanvliegen.

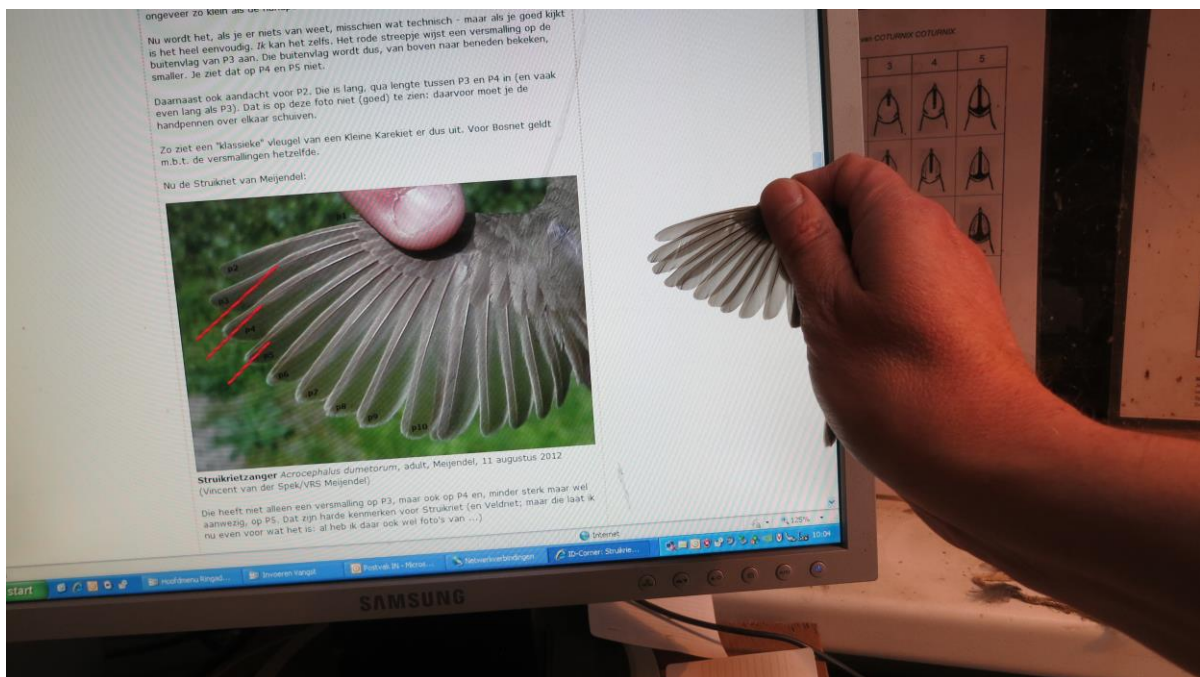
Tot

slot

Aanvullingen of verbeteringen op het bovenstaande zijn van harte welkom. Mijn dank gaat uit naar Rinse van der Vliet voor wat suggesties voor dit stukje en naar diverse ringers in Meijendel, Bloemendaal, Amsterdamse Waterleidingduinen en Castricum voor alle *tips 'n tricks* die we de laatste jaren in ons mailgroepje hebben uitgewisseld.

Uitsmijter

Onze collega's van VRS Castricum vonden het bovenstaande stuk in elk geval bruikbaar, getuige de foto die Rienk Slings maakte bij de vangst van een Struikrietzanger op 3 november 2011:

Afbeelding 37. Struikrietzanger, eerstejaars, Castricum, 3 november 2011, met op de achtergrond het webartikel op dutchbirding.nl

6.4 Mascotte

door Wouter van Pelt

Afgelopen zomer werd ik door Vincent uitgenodigd om eens langs te komen bij VRS Meijndel. Bijvoorbeeld eind van de zomer, waarbij hij in beeldende zinnen beschreef hoe aangenaam het was om in je t-shirt de rondjes te doen en om een grote diversiteit aan vogels te ringen. Dat klonk inderdaad fantastisch, dus zodoende spraken we af dat ik op 11 augustus langs zou komen. Die eerste keer was er een om nooit te vergeten.

Qua aantallen was het niet heel spannend, maar dat was voor mij niet erg. Alles was nieuw en doordat de ringers (Vincent, Maarten en Rinse) het niet erg druk hadden was er alle tijd om uitleg te krijgen over hoe de baan werkt, wat er bij het ringen allemaal komt kijken en om de verschillende vogels in de hand goed te bestuderen, inclusief uitleg van de handdeterminatiekenmerken en het op leeftijd brengen. Met name de verschillen tussen Kleine Karekiet en Bosrietzanger waren actueel voor deze tijd van het jaar en dan komt het voor een belangrijk deel neer op vleugelmaten en de lengte van de notch, dus ik leerde al meteen kijken naar de handpennen.

Zoals beloofd kwam het tussen de rondes door vooral neer op in ons t-shirt van de zon genieten, onder het genot van koffie en grote verhalen. Ergens toen heb ik moeten opbiechten dat Sperwergasmus nog niet op m'n lijst stond, en dat bleef hangen. Dus toen we de volgende ronde langs de netten maakten, riep Vincent opgewekt: "Wouter, ik heb hier een lifer voor je" – waarna we inderdaad naar een eerste kalenderjaar Sperwergasmus stonden te kijken. Achterin het net hing ook nog een karekietachtig beest, die door Maarten werd veiliggesteld.

Toen alle vogels binnengehaald waren en in de hut met ringen begonnen werd, kwam ook de karekiet aan de beurt. Een vreemd bleek beest. Toen de vleugellengte 60 mm bleek te zijn en er versmallingen zichtbaar waren op p3, p4 én p5 gingen alle alarmbellen af. In willekeurige volgorde gebeurde er toen van alles: de hut werd hermetisch afgesloten (hij mag niet ontsnappen!), de handboeken werden tevoorschijn gehaald (we moeten 100% zeker zijn, alles checken), de camera's werden klaargezet (wacht maar, straks buiten is het mooier licht) en de eerste voorzichtige vreugdedansjes werden gedaan: een Struikrietzanger! Een nieuwe voor VRS Meijndel, de eerste voor Zuid-Holland en voor mij nóg een lifer erbij! Een adulte Struikrietzanger, zonder vet en met dichtgroeïende broedvlek en alle kenmerken volgens het boekje, prachtig!

Alle details werden zorgvuldig gemeten en beschreven (zie ook het artikel van Vincent in de ID-Corner van de Dutch Birding website en in dit jaarverslag) en nadat alles fotografisch was vastgelegd kreeg onze Struikrietzanger de vrijheid terug. Omdat het mijn eerste bezoek was, werd ik direct uitgeroepen tot ringbaanmascotte, een status die een week later alweer ingetrokken werd toen we nog minder vingen én de krenten ook uitbleven. Maar ik kreeg de smaak te pakken en ben er volgend seizoen weer bij!

Literatuur

Glutz von Blotzheim, U.N., 1993. Handbuch der Vögel Mitteleuropas. Band 13/1 Aula Verlag.

Pearson D L & P R Kennerley, 2010. Reed and Bush Warblers. Helm Identification Guides, an imprint of A & C Black, London.

de Knijff P, V van der Spek & J Fischer, 2012. Genetic identity of grey chiffchaffs trapped in the Netherlands in autumns of 2009-11. Dutch Birding 34:6

Levering, H P & G O Keijl, 2008. Vinkenbaan Castricum 1960-2006 - een halve eeuw vogels ringen. VRS Castricum, Castricum.

Olsen, K M & H Larsson. Gulls of Europe, Asia and North America, 2004 (revised edition). Christopher Helm, London.

van der Spek V, W Bleumink, M Verrips & R van der Vliet, 2012. Jaarverslag VRS Meijndel 2011. St. VRS Meijndel, Wassenaar.

van der Spek V, 2012. Struikrietzanger in Meijndel – uitleg handkenmerken en hints voor in het veld. Gepubliceerd op www.dutchbirding.nl

Svensson, L. 1992. Identification guide to European passerines. Stockholm.

Verrips, M. Vogels ringen in Berkheide. Duinstag 1 (2012): 25-35

Websites

www.dutchbirding.nl

www.orithomedia.com

www.trektellen.nl

www.waarneming.nl

Fotoverantwoording

Wijnand Bleumink: blz. 25

Morrison Pot: blz. 23

Vincent van der Spek: niet genoemde pagina's

Maarten Verrips: blz. 14

Rinse van der Vliet: blz. 15

Rienk Slings: blz. 42

Bijlage 1

**Voorstel herstel
vinkenbaan Sparregat**

**VRS Meijndel
november 2011**

1. Inleiding

Het landschap in het Sparregat verandert. Vooral de laatste decennia is dit deel van Meijndel door stikstofdepositie gebrek aan een dynamiek in het systeem sterk verbost. Zo tonen foto's uit begin jaren '80 een heel ander beeld dan de huidige situatie: destijds was nog sprake van een (vrij) open duin. Het struweel dat aanwezig was, was laag.

Er zijn diverse redenen om de verbossing en verstruweling terug te dringen, beredeneerd vanuit natuurdoelen (Natura 2000), maar zeker ook vanuit cultuurhistorisch oogpunt (vinkenbanen).

Dit document gaat in op de motivatie om verbossing en verstruweling tegen te gaan, met daarbij aandacht voor zowel de cultuurhistorie als natuur. Voorts wordt uitgewerkt wat naar idee van het ringstation het best kan gebeuren, wanneer, hoe en door wie. Door samenwerking tussen Dunea en de vrijwilligers van VRS Meijndel kan een stuk duin ontstaan *en* in stand gehouden worden dat aansluit bij de Natura 2000-doelstellingen en waarbij een cultuurhistorisch element in ere wordt hersteld. VRS Meijndel is van mening dat dit tegen geringe kosten mogelijk is, mede omdat zij zelf een deel van het werk en een groot deel van het onderhoud voor haar rekening neemt.

2. Onderbouwing

Deze paragraaf gaat in op de motivatie om verbossing en verstruweling in het Sparregat terug te dringen.

Cultuurhistorie

Van oorsprong lagen er veel vinkenbanen in het duin. Het 'vinken' voor consumptie werd in 1912 verboden. Het ringen van vogels voor onderzoek, landelijk sinds 1911 en in Meijndel vanaf 1927, bouwde voort op de methoden en materialen van de vroegere vinkers. Lagen er vroeger tientallen vinkenbanen in de duinstreek, thans is er nog maar een handjevol over. Ringbanen met slagnetten naar 'oud vinkersmodel' zijn nog te vinden bij Westenschouwen, in de Amsterdamse Waterleidingduinen, in Kennemerland (twee), op Texel, op Vlieland, op Schiermonnikoog en ten slotte in het Sparregat, Meijndel.

Vinkenbanen (en de eerste ringbanen) leunden voor het vangen van vogels volledig op het principe dat de baan in een *open* gebied lag, op een plek waar geen bomen te vinden waren. Naast enkele van de slagnetten aan de oost- en/of westzijde van de ringershut ('druip') werden staken van (meestal) eiken gestoken. Met lokvogels werden vervolgens andere vogels naar de vinkenbaan gelokt. Omdat er geen bomen te vinden waren, landden de vinkachtigen in de staken, dicht bij de grond waar de lokvogels zaten en dus pal naast het slagnet.

Dit beeld is volledig verdwenen. In het Sparregat staan op de plek aan de oostzijde waar vroeger een druip was inmiddels volgroeide bomen. *Dit past niet in het beeld van de vinkenbaan.* In de huidige situatie is het zelfs niet meer mogelijk om een net neer te leggen. Ook zijn er in de omgeving vele bomen om in te landen, en de vogels bevinden zich te ver van de grond om ze überhaupt te kunnen vangen.

Wanneer niets wordt ondernomen, zal het Sparregat steeds verder verbossen. Daarmee gaat de omgeving, die onlosmakelijk met de vinkenbanen verbonden is, verloren: een vinkenbaan hoort niet in een bos te liggen. Dat is vergelijkbaar met een voormalige poldermolen die nu tussen de bebouwing van de buitenwijken van een stad staat: het cultuurhistorisch element zelf (de molen) is dan wel bewaard, maar cultuurhistorisch gezien hoort die natuurlijk in een andere omgeving om te functioneren (landschap).

Natura 2000: instandhouding/uitbreiding Grijze Duinen

Het tegengaan van verstruweling en verbossing past binnen het algemene natuurbeheer en -beleid van Dunea. Op Meijndel ligt in het kader van Natura 2000 een uitbreidingsdoelstelling voor Grijze Duinen – wereldwijd een zeer zeldzaam habitatype, waarvan veruit het grootste oppervlak in Nederland ligt. Door verstruweling en

verbossing staan de Grijze Duinen overal langs de kust onder druk. Inmiddels liggen aan de oostzijde van het hoofdfietspad niet veel duingraslanden meer. Op de ringbaan ligt nog een stukje duingrasland met mossen. Direct ten noorden van de ringbaan, aan de overzijde van de sprang, tegen Winning 17 ligt nog een duingrasland. Ooit moet dit een geheel zijn geweest. Door verbossing en verstruweling krimpen deze veldjes steeds verder in. Om deze veldjes te behouden is het van belang verder dichtgroeien tegen te gaan. Er liggen zelfs mogelijkheden voor uitbreiding en voor herstel van kwaliteit.

Overige argumenten

Door de verbossing neemt het aantal vangsten af. Het soortenpallet verandert. Voor veel soorten is de omgeving minder tot oninteressant geworden en op veel plaatsen zijn de bomen en de struiken te hoog geworden voor de mistnetten: vogels vliegen over de netten heen. In een verboste omgeving wordt ook minder gevangen met de slagnetten: vogels van open omgeving zijn minder geneigd te landen op een grasveld "in het bos". Er zijn twee sprekende voorbeelden. Vinkachtigen zijn niet meer met de slagnetten te vangen: ze komen niet meer op de grond en blijven in de bomen. Het tweede voorbeeld is dat het terrein voor een typische duinsoort als Roodborsttapuit ongeschikt is geworden: deze soort wordt nog maar zeer sporadisch (niet eens jaarlijks) geringd, terwijl het in vroegere tijden een regelmatige gast was. Het is geen onrealistisch beeld dat bij voortgaande verbossing vogels vangen op middellange termijn nauwelijks nog mogelijk is.

Waar binnen dit eventuele project op aangesloten kan worden is dat Dunea actief populieren in het duin verwijderd. In het Sparregat zouden populieren verwijderd kunnen worden, zonder dat dit reactie oplevert van recreanten: de omgeving is immers afgesloten voor publiek. Bovendien liggen in het verwijderden van populieren kansen voor uitbreiding van Grijze Duinen. Dit heeft *geen* significant negatief effect op een ander Natura 2000 doel: de Nauwe Korfslak. Daarvan is het voorkomen op deze plek niet aangetoond. Wel is het aan te raden de abeel aan de noordwestzijde van de ringbaan te laten staan, omdat die de ringbaan uit het zicht van de hoofdader houdt.

Tot slot biedt dit project een mooie kans om de band tussen Dunea en de vrijwilligers van het VRS te versterken. Het zou als good practice kunnen dienen: een voorbeeld waarbij vrijwilligers een deel van het natuurbeheer uitvoeren. Het past in de weg die Dunea inslaat om de banden met vrijwilligers te verstevigen.

3. Huidige en voorgestelde situatie

Aan de oostzijde rukt het bos op. Aan de westzijde van de hut wordt het struweel steeds hoger. Dit wordt al jaarlijks gesnoeid, maar er zijn enkele bomen opgekomen. Het is op dit moment nog deels mogelijk deze met de hand om te zagen. De populierenrij aan de noordzijde van de ringbaan onderbreekt het duingrasland dat er ligt.

De onderstaande situatieschets is tevens visueel gemaakt op de bijgevoegde kaart (figuur 1). De afkortingen op de kaart zijn uitgelegd in de onderstaande tekst.

Figuur 1. Voorgestelde te verwijderen elementen in het Sparregat

Cultuurhistorisch gezien stonden er staken in de druip – geen bomen. Door het omzagen (motorzaag) en afvoeren van de hoge bomen aan de oostzijde van de hut kan deze situatie hersteld worden (OD1 & OD2). Aan de westzijde lag voorheen een slagnet in 'het hout' (een net met een bossage aan de zuidzijde). Aan de noordkant van het net is echter een wilg opgeschoten op het taludje van de vangconstructie. Deze kan nu nog met de hand omgezaagd worden (H). Het hout kan evt. naar de oostzijde op de baan geslept worden, of kan worden afgevoerd: dat kan nader afgesproken worden. Een alternatief is om de wilgen hier te knotten: vroeger zijn dit deels knotwilgen geweest, maar inmiddels zijn die tot boomhoogte uitgegroeid.

De populierenrij aan de noordzijde van de sprang (P-rij) onderbreekt het duingrasland ten zuiden van Winning 17 en dat van de ringbaan. Door deze rij weg te zagen ontstaat een groter aaneengesloten stuk duingrasland. Bovendien past dit in het beleid om populieren te verwijderen. Voor de ringers heeft dit als voordeel dat trekvogels er niet meer omheen vliegen, vogels sneller geneigd zijn om te landen en dat er weer uitzicht ontstaat op vogels die aan komen vliegen (slagnetten functioneler maken). Om uitbreiding te voorkomen worden de populierenopschot (P-op) en de opkomende struiken aan de zuidzijde van de sprang verwijderd. Rondom de sprang zullen de stammen afgevoerd moeten worden (evt. naar nabijgelegen bos aan de oostzijde, om daar meer dood hout te creëren?).

De grote abeel ontnemt vanaf het fietspad een groot deel van het zicht op de ringbaan (in tegenstelling tot de populierenrij). Het is dus verstandig deze te laten staan.

Het grasveld wordt eens in de twee jaar gemaaid en het maaisel wordt afgevoerd. De opkomende eik (E) en meidoorns (M1-M3) worden, ondanks de ecologische waarde, weggezaagd om *verder dichtgroeien* van het duingrasland te *voorkomen*. Opkomende duindoorns worden jaarlijks tot aan de voet afgezet. *De duindoorns* achter E *worden teruggedrongen*, zodat een groter grasland ontstaat (niet ingetekend op figuur 1, wel in de bijlage). Natura 2000 staat toe dat Grijze Duinen in stand gehouden worden ten koste van Duindoornstruweel. De Meidoorn M4 wordt gesnoeid tot nethoogte.

Aan de westzijde worden de populieren (P1 en P2) en de berk (B1) *weggezaagd*. De grote meidoorn kan blijven staan, maar kan het best gesnoeid worden tot op nethoogte (M5). Middels regulier onderhoud wordt het struweel jaarlijks gesnoeid. Ook de berk aan de oostzijde wordt omgezaagd (B2). Het hout kan op beide plekken eventueel blijven liggen, al is afvoeren wenselijker. Dit hangt af van de afvoerkosten.

Om wat meer openheid te creëren aan de oostzijde worden enkele (nagenoeg) dode, hoge vlieren weggezaagd (V1-V5). Het hout kan blijven liggen.

De bossage achter de hut wordt steeds dichter en zorgt ervoor dat het niet altijd eenvoudig is daar geringde vogels los te laten. Ook is de hut slecht achterom bereikbaar geworden. De bossage kan verwijderd worden, evt. handmatig (B).

Een kwaliteitsbeeld van voor en na de voorgestelde werkzaamheden is te vinden in de bijlage.

Overige voorstellen

Er is een toenemende trend van 'illegale' wandelaars. Voorgesteld wordt om enkele bordjes op duidelijke plekken te plaatsen met teksten als 'Onderzoeksterrein. U bent welkom op een van de najaarsexcursies. Kijk op www.dunea.nl'

Het afsterven van een groot rozenstruweel heeft ervoor gezorgd dat enkele netten vanaf het fietspad zichtbaar zijn. Het is wenselijk hier een oplossing voor te vinden om daar juist wél een struik de kans te geven. Hoe dit te realiseren laten wij graag over aan de expertise van duinbeheer van Dunea.

4. Voorstel taakverdeling werkzaamheden

Het werk kan verdeeld worden tussen Dunea en het VRS. Het omzagen/omtrekken van grote bomen zal door Dunea moeten gebeuren. Alles wat handmatig gezaagd kan worden, kan en wil het VRS zelf doen. Indien nodig leent het VRS gereedschap van Dunea. Er zullen verdere afspraken moeten worden gemaakt over het afvoeren van plantaardig materiaal.

Vanzelfsprekend vinden werkzaamheden plaats buiten het broedseizoen.

In het huidige herstelvoorstel denkt VRS Meijendel aan de volgende taakverdeling:

Dunea:

- eventuele vergunningaanvraag
- eventuele uitleen materialen
- omzagen/omtrekken populierenrij tussen het noordelijke en zuidelijke grasveld (P-rij)
- wegmaaien opschot populieren (bosmaaier) en opkomende grote struiken in de sprang (motorzaag)
- populieren P1 en P2 omzagen
- bomen in de oostelijke druip omzagen (OD 1 & OD2)
- omzagen berk oostzijde (B2)
- maaien en afvoeren grasvelden (eens per twee jaar)
- struik realiseren aan de oostzijde

VRS Meijndel:

- blesen aan de hand van dit plan kan door VRS Meijndel, of gezamenlijk gedaan worden
- omzagen wilg met handzaag in westelijke druij (H)
- omzagen meidoorns achter de slag met handzaag (M1-M3)
- snoeien meidoorn M4
- omzagen eik met handzaag (E)
- omzagen berk met handzaag (B1)
- omzagen enkele hoge, niet besdragende vlieren met handzaag (V1, V2, V3, V4, V5)
- hulp bij afvoeren boomstammen naar nabijgelegen bos
- snoeien struweel en opschot verwijderen (jaarlijks)
- maaien gras druij(en) en rondom slagnet (jaarlijks)

Het snoeien en maaien zal zorgen voor de instandhouding op langere termijn. VRS Meijndel neemt met het snoeien een groot deel van de verantwoordelijkheid op zich van de instandhouding van de nieuwe situatie. Na de realisatie hoeft Dunea in principe in ieder geval de eerste tien jaar alleen nog maar eens per twee jaar te maaien en af te voeren, en mogelijk nieuwe populierenopshot in de sprang na te behandelen.

5. Tot slot: concrete afspraken

VRS Meijndel vraagt Dunea of zij de samenwerking aan wil gaan om het landschap rondom de vinkenbaan te herstellen en in stand te houden. Bij een positief antwoord committeert VRS Meijndel zich allereerst aan een bijdrage in de herstelwerkzaamheden en vervolgens aan de instandhouding door periodieke (jaarlijkse) werkzaamheden. VRS Meijndel vraagt als eerste stap expliciet toestemming om struweel, opschot en kleine boompjes (vlieren, wilgen, berken) handmatig om te mogen zagen en om daarvoor eventueel materiaal van Dunea voor te mogen lenen. Als hier snel duidelijkheid over is, kan al snel een begin gemaakt worden met kleinschalig onderhoud. Het inplannen van werkzaamheden kan voor VRS Meijndel wellicht op kortere termijn dan voor Dunea. Het voorstel is dan ook om VRS Meijndel toestemming te verlenen om alle werkzaamheden die handmatig mogelijk zijn toe te staan, zodat er voor het broedseizoen in 2012 door VRS Meijndel een begin gemaakt kan worden. Als Dunea akkoord is en mogelijkheden ziet werkzaamheden te verrichten vóór het broedseizoen van 2012 zou dat mooi zijn, maar realistischer is om uit te gaan van het winterseizoen 2012/2013.

Huidige situatie en voorgestelde situatie

